

باید بتصویب مجلس باشد قبل از وقت هم باید تعیین
 مصارف و مخارج آن از طرف مجلس بشود.
حاج امام جمعه - ترتیبی را که آقای ققی زاده
 گفتند صحیح است اما چون اهالی این مملکت مثل
 اهالی سایر ممالک نیستند مجبوریم پاره ترتیبات را
 در میان بگنجانیم.
ادیب التجار - مگر این نظامنامه غیر از
 زبان فارسی نوشته شده در اینصورت حاجت بر رفتن
 معلم نیست بروقی نظامنامه رفتار خواهد کرد.
لسان الحکما - چنانچه در این جا پاره اختلافات
 هست که بعضی خود را نسبت به مجلس میدهند بعضی
 بدولت در سایر ولایات هم همینطور است پس بهتر
 است مملکتی از طرف وزارت داخله برود ولی در مجلس
 هم معرفی شود.

احسن الدوله - این انجمن ها این همه
 خود کشها که کردند همه منتظر این نظامنامه هستند اگر
 حکام پاره تحریکات نکنند بعضی رفتن این نظامنامه
 خود آنها اصلاح میکنند برویم بر سر فرائض متمم
 قانون اساسی.

آقا سید عبداللّه مجتهد - در نهایت اهتمام و
 دقت هر فصلی را دربار سبب ارتکاب در مذاقه و مباحثه
 کنید و خواننده شود که باعث اطمینان ملت باشد.
رئیس - بریشت تا این ماده که باید هیئت
 از علما تشکیل شود فرائض در اینجا مطلب ناتمام
 ماند که آیا این هیئت در خارج از مجلس باشد یا
 داخل در مجلس.

صدیق حضرت - پیش از این هم ماده دیگری
 ناتمام ماند در خصوص تأمین تهیه خارجه.
رئیس - گویا آن ترجمه غلط باشد.

وثوق الدوله - بهتر این است اینطور
 نوشته شود اتباع خارجه از تمام قوانین مملکت
 بهره مند هستند مگر در جا هایی که قانون مستثنی
 کند در این موضوع مذاکرات زیاد بیان آمد قرار
 شد مجدداً مراجعه شده بعد از تنقیح نوشته شود
 در خصوص ماده که راجع بود تشکیل هیئت از
 علماء تغییراتی که در آن ماده داده شده بود
 قرائت شد.

آقا سید حسن ققی زاده - حق نظری که از
 طرف شارع مقدس به ما داده شده بر سبیل عمومیت
 است علماء کلیه در تطابق احکام جزیه با قواعد
 کلیه نظارت دارند در این صورت نمی شود این حق
 عمومی را سلب و منحصر با افراد مخصوص کنیم
 (در این موضوع مذاکرات زیاد بیان آمد
 و آقای حاج میرزا علی آقای تبریزی مباحثات و
 مناقشات علمی زیاد نمود) (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز قنیه ۳ جمادی الاولی
دارالشورای ملی
 خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه غره را آقای سید
 محمد تقی قرائت کردند.

آقا میرزا محمود خوانساری - اولاً
 عقیده بنده بر این است که اگر بنا بشود ماهرروزه
 یکساعت بتوسط مانده در این جا حاضر شویم و تا
 دو از شب گذشته یکی دو فصل از قانون اساسی
 خوانده شود و مباحثات علمی بگذرد گمان دارم
 که خیلی بطول بیانجامد بهتر این است که قرار
 شود از طرف صبح چند ساعت و کلاً حاضر شده
 سریم قانون اساسی را تنقیح نمایند طرف عصر
 هم از سایر مطالب گفتگو شود ثانیاً چند فقره

مطلب است که بخاطر بنده رسیده است عرض میکنم
 جواب بفرمائید.
 چند روز قبل در این مجلس گفتگو شد و قرار
 شد همه هفته یکروز هیئتی از دو کلا و وزیر مشاور
 جمع شده کمیسیونی تشکیل داده در اصلاحات مملکتی
 صحبت کنند گویا تا اکنون وقوع نیافته دیگر این
 که قرار شد کمیسیونی تشکیل شود از جهت تنقیح
 و تصحیح دستور العمل حکام چطور شد ؟
رئیس - از فردا تشکیل میشود.

آقا میرزا محمود خوانساری - مطلب
 دیگر در خصوص دو بیت و شصت هزار تومان که
 وزارت جنگ داده شد قرار شد صورتی از آن به مجلس
 بدهند و صورتی هم فرستاده اند ولی بهین حال باقی مانده
 خوب است اجازه فرمائید قرائت شود که اگر تقابلی
 در آن شده معلوم گردد مطلب دیگر در خصوص
 گویای راه عراق که سابقاً گفتگو شد و قرار شد
 در این باب اختطاری بوزارت فواید عامه بشود
 چطور شد.

رئیس - قرار شد از طرف خود شما یادآوری
 شود.
آقا میرزا محمود - گویا نوشته شده و
 جواب هم داده شده نه اینکه ای دارای سندی
 نیست (گفته شد که امتیازنامه در دست دارند ولی
 دو سه ماه بیشتر بعهود انقضایش باقی نمانده)

آقا میرزا محمود - مطلب دیگر در باب
 حقوق اجزاء اداره نظمی گویا سی هزار تومان
 ده شده و آنها مطالبه شصت هزار تومان میکنند
 گویا خیال دارند مثل سابق رفتار کنند با این
 وضع حالیه دور از انصاف است ما اگر بخواهیم
 چهار صد پلیس ترتیب بدهیم و هر کدامی رامامی
 پنج تومان حساب کنیم در سال سی هزار تومان میشود
 اضافه نمیشود خوب است رقم بوزارت داخله نوشته
 شود که اقدامی کنند که دیگر از این اشتباه -
 کاریها نشود.

(شروع بقرائت قانون اساسی شده ماده که راجع
 بود نظارت هیئت علماء در قوانین موضوعه مجلس
 قرائت شد در لزوم اضافه کردن این ماده
 بر قانون اساسی مذاکرات بیان آمده بالاخره
 وره رای منتشر با کثرت آراء قرار شد این ماده
 بر قانون اساسی اضافه شود.)

نطق آقا میرزا فضلعلی آقا
وکیل آذربایجان
 در باره الحاق ماده نظارت هیئتی از علماء
 بقانون اساسی

در زمان استبداد میگفتند که فلان حکم شرعی و فلان
 حکم عرفی مقصود از حکم عرفی حکمی بود که مدعی
 قرائی میداد که در ماد فلان باین ترتیب باید رفتار نمود
 یاد خصوص موردی میگفت که من چنین حکم میکنم
 اکنون که ما مجلس شورای ملی داریم و در این
 مجلس بنا است که قوانین معین شود و همه کس بآن
 قوانین رفتار نماید واحدی با استبداد حکمی نکند
 ما را حکم عرفی که مقابل و ضد حکم شرعی باشد
 در مملکت نخواهد بود زیرا که قانون احکام واجب
 و حرام را تعیین خواهد داد و اجابت و معمرات شرعیه
 بجا و حال خود باقی خواهد بود و قوانین که بتصویب
 مجلس متفق خواهد شد عبارت خواهد بود از دو قسم
 مطالب اول اموری که شرعاً بطور کلیت امر بآنها
 شده و تعیین خصوصیاتش منوط بتصویب علماء و

های شهر مجبور میباشید که چند روز قبل
 رئیس نظمی را در اداره نظمی توقیف و حقوقشان
 را مطالبه نمودند در صورتیکه گمان میکنم کار
 آنها بهتر از سایرین است در هر صورت پاره
 اقدامات شده جناب مخبر السلطنه را فرستادند که
 آنها را متقاعد سازند ولی آنها قبول نکردند بعد
 سپهبد رفت و بعد از گفتگوی زیاد سندی از سپهبد
 گرفتند که بآنها یولی بدهند و به حسابشان رسیدگی
 نمایند امروز را در خانه سپهبد جمع شده پاره
 اظهارات کرده اند.

حاج امین الضرب را فرستادند که آنها را متقاعد
 نموده وجهی امروز بآنها بدهند و باقی را هم اقساط
 روزانه بپردازند باز قبول نکردند که مآتمام حقوق را
 نقد آید و خواهیم. حالاهم قبل از شرفیابی بنده باینجا وزیر
 مخصوص را فرستاد که آنها را باین ترتیبی که
 حاج امین الضرب قرار داده اند راضی نمایند.
 غرض و مقصود اطلاع دادن به مجلس مقدس است
 کدو نکته را ملاحظه نمایند یکی اینکه امشب شهر
 باین حال نماند دیگر اینکه اینها در آنجا نمانند.

آقا میرزا محمود خوانساری - ببینیم
 جناب وزیر داخله چه صلاح اندیشی کرده اند رأیند و قریب
محتشم السلطنه - در باب امنیت و حفظ شهر
 گویا قرار گذاشته اند که فزونی گذارده شود و از ایات
 مانند آنها هم در آنجا باید جلوگیری شود آنها
 را برانگیزد کنند و عجله سر بازی گذاشته شود که
 هرگز نتایند.

آقا میرزا محمود خوانساری - در روز
 در مجلس عنوان شد که آنها شصت هزار تومان میخواهند
 معلوم نیست از روی چه حسابی است این اندازه
 مطالبه میکنند.

محتشم السلطنه - شصت هزار تومان می
 خواستند بیست هزار تومان چیزی بآنها داده شد و
 فلان رقم سی هزار تومان چیزی طلب دارند که تمام
 آنها ند میخواهند و این ترتیب امروز متعسر است
 باین وضع حالیه مقصود این بود که مجلس محترم
 مسبوق باشد.

محقق الدوله - این قرار قضی که گذارده اند
 بچه ترتیب است مجلس میتواند مطمئن شود.
حاج محمد اسمعیل آقا - اطمینان مگر
 بچه ترتیب میتوان داد در صورتیکه با این حال
 بی پولی قرض شده که روزی یک هزار تومان بآنها
 داده شود.

محتشم السلطنه - خوب است یک نفر از
 طرف مجلس برود تا پاره از اقدامات نشده آنها را
 متقاعد کنند.
وکیل التجار - گمان این است که رفتن از
 از طرف مجلس صحیح نیست چند نفر از صاحب نمایان
 آنها خواسته شوند و در این جا گفتگو شود.

آقا میرزا فضلعلی آقا - فزونی و سر بازی
 که از برای مستحفظی شهر بگذارند بکار نمیخورد
 و مجلس تکلیف ندارد که بفرستد از نام و پلیس را
 آورده متقاعد سازد وزارت داخله بهتر ترتیبی که صلاح
 میداند آنها را متقاعد نماید.

حاج محمد اسمعیل آقا - اگر اجزاء
 ادارات چنین بدانند که هر کاری در اختیار آنها است
 و دولت نمیتواند جلوگیری نماید باعث فساد میشود

دولت هر قسم می تواند باید شهر را حفظ کند.
شرف الدوله - در صورتیکه آنها باین ترتیب
 متقاعد نشوند منطوقاً و بیکه وزارت داخله اظهار
 داشته اند رفتار شود.
 (در این موقع لایحه از طرف هیئتی از محترمین
 که همه روز در دارالشوری حاضر میشدند و این
 ایام بواسطه پاره حرکات که منافی نظم و ترتیب
 مجلس بود مطلقاً قذف از ورود شده بودند به مجلس
 رسید قرائت کردند قریب باین مضمون بود.)
 (چند روزی است ممنوع از دخول بمسارت
 بهارستان شده ایم با کمال ادب عرض واستحضار میکنم
 که اجازه دخول فرموده اند بعضی ظهور حرکت خلاف
 از چند تن تشییع حقوق سایرین نشود و بعد از اینهم
 بهیچوجه مخالف نظم و ترتیب مجلس مقدس چیزی
 بروز نتایند.)

حاج محمد اسمعیل آقا - بمقتضای بنده اذن
 دخول داده شود صحیح است.
سیدالحکما - این مولکین مادر تمام مراتب
 مثل خود ما هستند و اگر حرکت خلافی صادر شده
 ناشی از شدت هوا خواهی و مشق وافی آنها باین
 اساس بوده.

مستشار الدوله - در این که در بعضی از
 اقدامات آنها و کلاً مجبور کردند شبهه نیست ولی
 مسلم است از روی فرض نبوده حالا به همین چند روز
 هم قدری متنبه شده اند خوب است اجازه داده شود
 که وارد شوند.

حاج امام جمعه - ملت حق دارند باین
 مجلس این مطلب هم مسلم است ولی می خواهم بدانم
 آیا حفظ تنظیم این مجلس جز در عهده خود این ملت
 است پس باید وارد شوند ولی فعلاً آنها در آنجا اقدامات
 از بیسی ما جلوگیری نمایند.

آقا سید حسن ققی زاده - هین قسمی که
 حاج امام جمعه گفتند صحیح است ولی عقیده بنده
 این که این قرائتی که در مجلس مأمور حفظ تنظیم
 هستند در هر وقتی حرکتی که مخالف نظم و
 ترتیب باشد باین شخص مرتکب را از مارت خارج
 نمایند عقلام بآنها همراهی کنند نه اینکه ضدیت
 واقع شود.

در این باب مذاکرات زیاد بعمل آمد متفقارای
 دادند که باید وارد شوند ولی حفظ تنظیم هم باید
 رعایت شود در این موقع لایحه از طرف طایفه
 زردشتیان به مجلس رسیده بود قرائت شد و عین آن
 درج میشود.

لایحه زردشتیان

با کمال التجا و التماس عرض پرداخته خاطر مدلت
 مظاهر موسسین قوانین انصاف و مردم داری امانا و
 و کلامی مجلس شورای ملی ادامه الله بر کانهام رامستحضر
 ساخته رجاء واثق داریم که پس از چهار عریضه
 عاجزانه و لایحه دادخواهانه غور رسمی و بجواب شافی
 و کافی منتظران فرمائید البته خاطر مبارک همه آقایان
 معظم مستحضر است که غرض از اینهمه مبادرت فدویان
 تحصیل اطمینان و وثوق به بقای جان و مال و ناموس
 و شرف انسانیت خودمان بوده هست و آن اطمینان
 حاصل نشود مگر به توجهات متصفانه آن دادگران
 و از توجهات دادگران آن حامیان عدلو انصاف رفتی
 تسلی و دل آسائی یابیم که بدست خطببارک سرفراز
 و مطمئن سازید و رفع القاء شبهات وارده بشود
 کلیه منظور و مقصود بر آن بوده هست که ما با اوضاع

حالیه هیچ امید واطمینانی به بقای هستی خود نداریم
 و اشراز و ارباش و فتنه جوان که بیوسته منظر قریب است
 امروزه ما را با انواع و اقسام تهدید و تخویف مینمایند
 و در این حال خواستار آنیم که بدانیم آیا آنچه میگورند
 حقیقت دارد یا خیر و چیزی که میگویند اینست که حقوق
 ما طایفه بکلی در دفتر انصاف ثبت و منظور نشده از
 شرکت در نعمت مساوات و فیض و رحمة العالمین چیزی
 شده پس حیات و معاتمان حکم واحد خواهد داشت
 اگر چنانست که بر مرده برزنده باید گریست و اگر
 از حقیقت دوز است چرا فدویان را بجواب شافی و
 کافی مقدر نمیفرمائید عهده واصل مقصود ما اینست
 که اگر انسانیم در حفظ حقوق در شماره ناس محسوب
 شویم تعیین مقامات انسانیت امکان ندارد مگر بحفظ
 شرف انسانیت و پاس شرف انسانیت نشود مگر مساوات
 در حقوق انسانیت ما عرض نمیکند در قوانین
 منصفی دیگران شریک و سهمیم باشیم بلکه
 بلکه عرض ما بر مساوات حقوق مملکتی و مجازات
 است و این نکته را مانع فقط برای حفظ یک شرف
 شخصی طایبیم بلکه برای ثبوت شرف عدالت قانون
 اسلام و برای شرف رعیت داری شاهنشاهی دل آگاه و
 برای شرف درجات انسانیت و برای شرف دادگری
 موسسین و مقنین قوانین مملکت داری و آن شرف اخیری
 شرف طایفه کی خودمان است بنابر آن باین عریضه
 چهارمین که خلاصه عریض قبلی است عرض حال خویش را
 در حضور و کلامی مجلس مقدس ختم مینمایم و با کمال
 رجاء و التماس استدعا داریم حفظ هر یک از این شرفها
 منظور شده که جمله با لفظ گوناگون و مقصود یکی
 است ما را بدان مزده را فراز فرمائید که پیش از این
 سرگردان و حیران باشیم (اگر چه کجا دانند حال ما
 سرکیاران ساحلها) که دست پر رسانند ما را از ورطه هلاک
 نجات دهند ولی از آنجائی که بمصداق الانتظار اشد
 من الموت هر آنی دچار حرفی و فکری هلاکت آمیز
 و فرعون طولانی شد مستعدی هستیم تکلیف حیات و
 معاتمان را در جواب معین و مرحمت فرمائید که هر طرفی
 هستیم زودتر و اینرا هم ضمناً عرض نمایم که هرگاه
 حفظ حقوق مملکتی و مجازات عامه رها یا بهمین لفظی
 که عرض میشود مساوات شرط نشده باشد دیگر امید
 زیست برای ما نیست و تاب تیغ جنای ظالمین نداریم
 پس در جواب سایر تکالیف ما را هم معین فرمائید که
 حاجت برایش نموده نباشد و وقت عزیز آن سروران
 بیش از این صرف معدومات نشود زیاد مباحثات
 نورزید مجدداً مستعدی جوییم.

آقا محمد وکیل التجار - چنانچه خود
 آنها عرض کرده اند قصد تساوی در حقوق اسلامی
 ندارند مقصود آنها تساوی در حقوق مجازات نیست
 گویا دیر روز نبوده اند تساوی حقوق سیاسی
 در قانون اساسی منظور شد در اینصورت مقصود آنها
 بعمل آمد.

حاج سید عبدالحسن شهشهانی -
 گویا از همان آنها بترتیبات سابق و پاره حرکات که
 بخلاف شرع با آنها میشد مسبوق است باید بدانند که
 حالا مثل سابق نیست البته تمام حقوق آنها از حیث
 مال و جاه محفوظ خواهد بود و کسی متعرض آنها
 نخواهد شد خوب است حجج اسلام هم در جواب آنها
 مرقوم فرمایند که بحکم اسلام مال و جان شما
 محفوظ است.

آقای میرزا محمود خوانساری - اینها جواب خواسته اند اعتماد بنده این است که در انجمن جداگانه نشسته هر طور جوابی که صلاح است داده شود .

حاج امام جمعه - اینها ۱۴۰۰ سال است با ما بوده اند و حقوقی داشته اند و با آنها رفتار شده حالا ما حتی الامکان درصدد مستقیم که حقوق آنها را زیاد و محکم نمائیم نمیدانیم معرکین آنها کیانند که این قسم اصرار میکنند .

آقای سید حسن ققی زاده - هر چه میگوئیم بطرف خودمان میگوئیم و در این چهار مرتبه تماماً بکنایه گذشته و ما میدانیم که حقوق شرعیه تقدیرین نیست ما هم میخواهیم که حقوق آنها را زیاد و محکم نمائیم لی باید فهمید که این نظلم از کجا است و وجهه چیست معرکه لازم ندارد نظلم خودش معرکه قوی است تاکنون هیچ میدانند چه طوری با آنها شده است و آنها خیال دارند که ما جری خود را در وطن اصلی خود عودت دهند پس باید حتی الامکان حفظ حقوق آنها را بکنیم .

حاجی امام جمعه - صحیح است اگر سابقاً ظلم میشد ما امام ظلم میشد ولی از این بعد برخلاف رفع ظلم خواهد شد .

حسام الاسلام - زردشتیان اولاد ایران هستند همانطور که سایرین بیدار شده اند آنها هم بیدار شده اند نمیشود جلو گیری کرد اینها در این آب و خاک حق دارند در قانون بنویسند تراست شوند .

وثوق الدوله - وزیر مالیه برای ترتیب مالیه امسال تکلیفی نوشته بودند که بحکام تلگراف شود باینکه این مطلب از تکالیف ایشان است چنین اظهار داشتند که معض همراهی تلگرافی هم از طرف مجلس بحکام بشود .

صورت تلگراف بحکام قرائت شد قریب باینمضمون (کیسبون مسالیه مشغول تصفیه دستور العمل است شاید چند روزی طول بکشد از طرف وزارت مالیه دستور العملی تلگراف شده البته حکام با احتشام بهمان ترتیب رفتار نموده مالیهات را با تفاوت عمل وصول نموده دستور العمل پرداخت حقوق مردم هم داده خواهد شد چند روز دیگر هم دستور العمل دیوانی میرسد)

(گفتند قید تفاوت عمل بطور مطلق صحیح نیست باید صورت آن تلگراف وزیر مالیه بدیده شود)
آقای محمد وکیل التجار ما این که گفته شد وقت نظر شود بجهت آنست که اکثر حکام مثل پارسل با تمام تعدیات که حکومتها میکردند مشغولند با وجود این بطور مطلق نوشتن نمیشود باید تلگراف وزارت مالیه را دید .

آقای سید حسن ققی زاده - دو سه پیشتر شکایات وثوق العاده از همه طرف شنیده و بهتر ترتیب اقدام شد رفع نگردید بالاخره فرار شد که فهرست شود بوزارت داخله فرستاده شود نوشته فرستاده شد حال ده روز است جواب نیامده مخصوصاً مسئله حاج آقا محمد که سه روز مسافت است بهمین ترتیب مانده خوب است یاد داشت شود که از وزارت داخله جواب مطالبه شود .

آقای سید مهدی - بنده عقیده ام این است در باب دستور العمل وصول مالیات یک اعلامی شده تمام ولایات منتشر شود که سند در دست مردم بوده بهمان ترتیب مالیات خود را بدهند .

آقای محمد - از طوالت تلگرافات سخت رسیده که چند انجمنی که داشتند متفرق ساخته اند جمعی

پراکنده و فرار کرده اند چند نفر هم از فرار معلوم مقبول شده اند حالا سه چهار هزار جمعیت از تلگرافخانه آستانرا منظم بر سر آنها هم رسیدگی نشده از حق السلطنه مشغول ظلم است .

حاج سید ناصر الله - تمام تصحیر خودمان است یک مطلبی که مطرح میشود اقدام نمیکشیم که نتیجه از او گرفته شود چنانچه امروز چند مطلب مطرح شده و هیچکدام بجائی نرسیده حالا این تلگراف مالیه اگر لازم است تمام بشود و اگر لازم نیست چرا مطرح شده است .

وثوق الدوله - معلوم است که وصول مالیات باختلاف بوده از بعضی جاهاد و ماه سال مانده و بعضی شش ماه از سال گذشته حالا از اکثر جاها گرفته شده است پس لازم است دستور العملی از طرف وزارت مالیه داده شود . و اگر حالا دستور العمل داده نشود دچار یاره مشکلات خواهیم شد تلگرافی در این خصوص بحکام کردند بهمان ترتیب که مجلس تصویب نموده حالا هم تلگرافی از مجلس خواسته اند (گفتند که همان تفاوت عملی که حکام کل میدادند زیادتر گرفته نشود)

وثوق الدوله - وزارت مالیه اول سال از مأمورین مالیه التزام گرفته اند و صورت داده اند تفاوت عملی که حکام کل میدادند زیاد تر گرفته نشود اگر تخطی نمایند لابد وزارت مالیه مواخذه خواهد کرد در این صورت تلگراف ضروری ندارد .

مذاکرات روز سه شنبه ۶
دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۴ را آقای سید محمد تقی قرائت کردند .

(در خصوص تلگرافی که از طرف مجلس قرائت شده بود که بولایات در خصوص پرداختن مالیات مغایره شود در صورت خلاصه سهواً نوشته شده بود که تصویب شد)

آقا محمد وکیل التجار گفتند که تلگراف مرقوم در روز یکشنبه تصویب نشد و معاق شد بر ملاحظه صورت تلگرافی که از طرف وزیر مالیه بولایات مغایره میشود .

رئیس - چون در روز یکشنبه در مجلس حضور نداشتند از عنوان تلگراف استفسار کردند تشریح شد که تلگرافی وزارت مالیه بولایات در اخذ مالیات مغایره نموده تلگرافی را هم مدیر آن تلگراف از مجلس خواسته بودند صورت تلگرافی از طرف مجلس نوشته شده بود تفاوت عمل بطور اطلاق نوشته شده و خوف یاره اشتباه کاریها میرفت از طرف مجلس تصویب نشده که این تلگراف مغایره شود اغلب و کلاً تصدیق کردند .

مخبر الملک - اینکه در صورت مجلس سهو شده حرفی نیجت ولی بهینم این ایراد وارد است یا نه .

رئیس - در آن لایحه که آنروز در مجلس بر طبق آن رأی داده شد تفاوت عمل بطور اطلاق بود و ترتیب آن در عهد وزارت مالیه است .
آقای میرزا فضلعلی آقا - مالیات کلیه راجع بپنججلس شده کمیته گرفتن و فروعات آن باید بتصویب مجلس باشد یا نه .

رئیس - مجلس فقط تصویب می نماید که ده یک یاده دو بگیرند دیگر کیفیت وصول آن با وزارتخانه است .

خواسته شود تا مقدار آن که معین شد گفتگو شود
وثوق الدوله - وزارت مالیه فلانمیتواند این صورت را بدهد چه صورت تفریح نشده مشکل است یک مطلبی را چندی قبل یکی از کلای عظام مذاکره کردند که باید جنس طهران یک قدری جرح و تعدیل شود اگر این مسئله مطرح و مذاکره شود جنس طهران زیاد میشود حالا هم بهمین وجهه که یاره ترتیبات داده نشده وزارت مالیه نمیتواند صورت بدهد .

آقای محمد وکیل التجار - در این باب سابقاً گفتگو شده و عقیده بنده این است که همانطوریکه حکم شد جنس دیوانی تسعیر نشود همین طور هم قرار بدهند جنسی که از باب حقوق داده میشود تسعیر شود .

آقای میرزا محمود وکیل الساری - بنده اطلاع دارم اشغالی را که هیچ اسب ندارند و مالیاتی جنس از باب جیره و علق میگیرند و انبار میکنند رئیس - یک مقداری دولت حاصل خالصه دارد یک مقداری هم از باب مالیات جنس از بابی باید در این باب گفتگو شود و تصویب نمایند که این جنس بکلی داده نشود و بانبار بیاید بصاحبان حقوق وجهه تفاوت از باب جنس بقیمت عادلانه داده شود که مردم آسوده شوند .

آقای سید مهدی - چون وقت تنگ است خوب است ورقه رأی منتشر شود مدت کمیانی هم قریب بنجام شدن است اگر قبیل از وقت رعایت نشود صل فان هم مثل امروز هرج و مرج خواهد شد .

رئیس - امروز مذاکره شود تصویب و اخذ رأی موقوف باشد از برای روز پنجشنبه همین طوریکه گفتند تسعیر شود باید همین طور هم در خصوص قیمت و پول آن مذاکره شود که بصاحبان حقوق برسد .

آقای میرزا فضلعلی آقا - این مطلب باینکه از برای طهران بخصوص نافع باشد بلکه از برای تمام ولایات خوب است ولی باید معین شود که چقدر باید کندم و جنس ذخیره شود که مادل آن وزارت مالیه تهیه نمایند .

آقای سید مهدی - چند سال است که مادر خاطر داریم که همه ساله دولت متضرر میشد و رئیس خالصه بهر ترتیب که میدانسته رفتار نسوده حال امسال مجلس باید ترتیب صحیحی قرار بدهد که مردم آسوده شوند .

آقای سید حسین - اینکه فرمودند ۸ هزار خروار ال خالصه است دوازده هزار خروار مال اربابی معین شد که شصت هزار خروار است گویا کمیانی حاضر شده که عمل نان را قبول نمایند پس ناز و دواست باید این صورت را وزارت مالیه بدهند تا معین شود که این شصت هزار خروار بانبار وارد می شود و بارباب حقوق هم پول بقیمة عاله داده شود .

آقای سید مهدی باقر - در سال صد هزار خروار مصرف کنند این شهر است باید این مقدار امروزه تهیه شود باین طور پنجاه هزار خروار را دولت تهیه نماید پنجاه هزار را هم مجلس امروز قیمتی معین نموده از ارباب ملک گرفته شود . فردا صاحبان املاک نکوینند نداریم و بقیمة کزاف بفروشد .

رئیس - همان قدریکه در دست دولت محفوظ دانسته بدهد لازم نیست دیگر از برای سایرین تعیین قیمت شود .
حاج امام جمعه - این تسعیر در دو محل است یک موقع در حقوق اشغالی که از روی استحقاق حقوق میبرند مثل سر یاز و غیره که جیره و علق می برند در این محل قیمت در حق آنها ظلم است و اشغالی دیگر که از راه غیر استحقاق میبرند آنها را باید تسعیر نمایند و ضرر ندارد اما اشغالی که در مقابل خدمت حقوق میبرند مثل سوار و سرباز باید آنها را بهال خود گذارد .

حاج سید نصر الله - بعد از این که قرار شد بقیمة عادلانه با آنها پول داده شود یقیناً آنها هم راضی هستند و سابقاً هم با آنها جنس داده نمی شد و بقیمة نازل تسعیر میشد .

حاج امام جمعه - صحیح است ولی ما میخواهیم آن ترتیب سابق در میان نباشد .
آقای میرزا نصر الله - همین قدر که گفته شد بسیار باب استحقاق جنس داده میشود آنوقت تمام صاحبان حقوق را ارباب استحقاق قام داد میکنند .
رئیس - این که جیره سرباز و غلام داده شود آیا او خودش نان خواهد پخت لابد بنانو خواهد داد چه ضرر دارد که بقیمة عادلانه بگیرد جنس هم احتکار نشود .

آقای میرزا فضلعلی آقا - سوار و سربازی که مثل فراسوران مأمور هستند جنس دادن آنها بهتر است اما سربازی که در شهر است قیمت شود بهتر است و باعث ارزانی خواهد بود .

معاون وزارت جنگ - در خصوص جیره بعین جنس یا پول خیلی صحبت شده در زمان شاه شهید هم بعضی اوقات نقد و بعضی اوقات جنس داده میشد اما به منظور آنکه فرمودند سربازی که در شهر مأموریت دارد نقد داده شود و سربازی که مأمور سرحد یا بین راه است جنس داده شود بهتر است .

عمادالحکما - این جنس سه نمره است یک نمره قوی که عین جنس را میگیرند بکنمره متوسط که تسعیر میشد بچهار تومان تا پنج تومان یک نمره سرباز و سوار که بیست و پنج هزار تسعیر میشد حالا خوب است قرار بکنار این تمام را از قرار پنج تومان تسعیر نمایند تا مساوات هم بعمل آمده باشد .

معمار باشی - تاهر کاری را باهل غیره آن رجوع نکنند بوجه صحت معلوم نخواهد شد حاج عباسقلی در این ترتیب اهل خبرت است از او بخواهید تا اصلاحات خود را عرض کند .

آقای سید مهدی باقر - حاجی عباسقلی میگوید دولت ایران هر قدر جنس دارد از فرار خرواری هشت تومان بدهد اضافه از آن هر قدر لازم باشد من خود بقیمة عادلانه خروار خرید و تا آخر سال آینه نان را از قرار یکین بکفران خواهم فروخت .

محقق الدوله - هیچانکه در خصوص عمل گوشت در روزنامه اعلان شد در خصوص کمیانی نان هم همین قسم اعلان شود هر کدام بهتر شد اختیار میشود .

رئیس - در خصوص گوشت که اعلان شده بود سه لایحه بمجلس رسیده است قرائت میشود هر کدام مقرون بصرفه است تصویب شود یک

لایحه از طرف بیست و پنج نفر صراف و تجار قرائت شد که تا ده سال کترات کنند و از این قرار بفروشد بهار بکفران تابستان چهار عباسی یا نیز بکفران زمستان شش عباسی از طرف انجمن تجارت لایحه رسیده بود که ملخص آن این است که تا ده سال کترات شود بهار بکفران یا نیز شش عباسی زمستان هفت عباسی تابستان چهار عباسی .

حاج سید نصر الله - باید انجمن شکلی ترتیب داده شود که با آنها گفتگو شود یا مجلس صورتی را اعلان کند که هر کس میخواهد آن را قبول نماید در این موقع حاج مستحم السلطنه معاون وزارت داخله بمجلس آمده اظهار داشتند که چند فقره کار بود بعضی تمام و بعضی ناقص یکی تلگراف از برورد در خصوص سالار الدوله یکی هم از آنها بود که ظمیر الدوله مقابله کرده که نظر علیخان که با سالار الدوله همراه بود آمده است در اردی دولتی متعصن شده است در مسئله کرمانشاه هم ظمیر الدوله که به بی خبری و پاک طینت معروف است خودشان رفته در مسئله قتل و قمارت و جماعتی که بقونسل خانه پناه برده بودند تحقیقات نموده رفع غائله نمود در مسئله اغتشاشات ایل بختیاری که بواسطه غزل و نصب یاره اختلافات ظاهر شده بود قرار گذاشته شده و تلگراف شد بصمام السلطنه که کماقی السابق مشغول بوده باشند و باین واسطه اختلافات دیگر رفع شده تلگرافی دیگر از نظام الملک در باب اغتشاش ما کور رسیده تلگرافی هم از رئیس تلگرافخانه مانتظر مأمورین هستند که از تبریز بر روند راپورت بروجرد قرائت کردید که شاهزاده سالار الدوله با چند نفر رفته تلگرافی از بختیاری در رفع اغتشاشات آنجا بعنوان وزارت داخله رسیده بود قرائت شد تلگرافی از تبریز رسیده بود بعنوان وزارت داخله مشرب بر اینکه در روز تلگرافی از طرف علمای ما کور رسیده بود معلوم شد قتل و غارت از اقبال السلطنه نبوده از اهل خود ما کور بود و اگر اقبال السلطنه را عودت نمیدادند اغتشاش بیشتر میشد .

آقای سید نصر الله - بعد از این که قرار شد بقیمة عادلانه با آنها پول داده شود یقیناً آنها هم راضی هستند و سابقاً هم با آنها جنس داده نمی شد و بقیمة نازل تسعیر میشد .

حاج امام جمعه - صحیح است ولی ما میخواهیم آن ترتیب سابق در میان نباشد .
آقای میرزا نصر الله - همین قدر که گفته شد بسیار باب استحقاق جنس داده میشود آنوقت تمام صاحبان حقوق را ارباب استحقاق قام داد میکنند .
رئیس - این که جیره سرباز و غلام داده شود آیا او خودش نان خواهد پخت لابد بنانو خواهد داد چه ضرر دارد که بقیمة عادلانه بگیرد جنس هم احتکار نشود .

آقای میرزا فضلعلی آقا - سوار و سربازی که مثل فراسوران مأمور هستند جنس دادن آنها بهتر است اما سربازی که در شهر است قیمت شود بهتر است و باعث ارزانی خواهد بود .

معاون وزارت جنگ - در خصوص جیره بعین جنس یا پول خیلی صحبت شده در زمان شاه شهید هم بعضی اوقات نقد و بعضی اوقات جنس داده میشد اما به منظور آنکه فرمودند سربازی که در شهر مأموریت دارد نقد داده شود و سربازی که مأمور سرحد یا بین راه است جنس داده شود بهتر است .

عمادالحکما - این جنس سه نمره است یک نمره قوی که عین جنس را میگیرند بکنمره متوسط که تسعیر میشد بچهار تومان تا پنج تومان یک نمره سرباز و سوار که بیست و پنج هزار تسعیر میشد حالا خوب است قرار بکنار این تمام را از قرار پنج تومان تسعیر نمایند تا مساوات هم بعمل آمده باشد .

معمار باشی - تاهر کاری را باهل غیره آن رجوع نکنند بوجه صحت معلوم نخواهد شد حاج عباسقلی در این ترتیب اهل خبرت است از او بخواهید تا اصلاحات خود را عرض کند .

آقای سید مهدی باقر - حاجی عباسقلی میگوید دولت ایران هر قدر جنس دارد از فرار خرواری هشت تومان بدهد اضافه از آن هر قدر لازم باشد من خود بقیمة عادلانه خروار خرید و تا آخر سال آینه نان را از قرار یکین بکفران خواهم فروخت .

محقق الدوله - هیچانکه در خصوص عمل گوشت در روزنامه اعلان شد در خصوص کمیانی نان هم همین قسم اعلان شود هر کدام بهتر شد اختیار میشود .

میگویند حقوق ما صحت نمانده گیرم حالا هم داده نشود همین کنید تا هر کسی تکلیف خود را بداند رئیس صحیح است باید معین کرد ولی فعلا نباید وقت مجلس را موقوف گذاشت لابد این تعیین حقوق یکماه دیگر که کتابچه بودجه ملکیتی با تمام رسید معین میشود

در بعضی از جاها هیچ نمیدهند و کالت ملت هم بجهت پول نیست نمیکوم چیزی داده نمی شود ولی حالا نباید کار را موقوف گذاشت

آقای محمد وکیل التجار سابقا عرض کرده ام جناب رئیس هم عرض کرده ام هفته یکروز مجلس مخصوص باید منعقد شود که وکلا در تکالیف خصوصی خودشان صحبت کنند و در باب حقوق هم گمان این است که اگر تأخیر شود موجب اختلال خواهد بود

آقای شیخ حسین مکرر عرض کرده ام که در باب این اشخاص که علناً حرب می کشند باید جلوگیری شود دیشب یک نفر شرور حرب کشیده از برای سیدی البته باید از او سخت مواظب شود بلکه باید او را اخراج کرد

آقای سید محمد تقی در پانزدهم خرداد ماه در مجلس شورای ملی در باب این اشخاص که علناً حرب می کشند باید جلوگیری شود دیشب یک نفر شرور حرب کشیده از برای سیدی البته باید از او سخت مواظب شود بلکه باید او را اخراج کرد

آقای محمد وکیل التجار این مسئله اهمیت دارد و موجب قانون و کلا باید همه محترم باشند هر گاه بی احترامی با آنها بشود باید با جدت مجازات داده شود

آقای محمد وکیل التجار در این مواقع بهیچوجه نباید واسطه قبول شود (لائحه از طرف ملت رسیده بود در خصوص حقیق اوقات مجلس و عدم حضور و کلا با هم مال گذشتن امور قرائت شد)

آقای سید محمد تقی الحق خوب نوشته شده و جواب هم ندارد حالا هم مذاکره شده در باب تعیین وقت چه باید کرد

آقای میرزا محمود خوانساری ما کار زیاد داریم اگر صلاح بدانید از طرف سید محمد روز قرار بگذارید جهت قرائت نظامنامه ما عصرها بجهت متفرقه ما

آقای شیخ حسین در نظامنامه همینقدر قید شده وکیل بیاید ولی معین نشده کی حاضر شود خوب است یک فصلی بر نظامنامه افزودن شود

بکار ملت نمیخورند در سال مباحثی مال ملت را میخورند اگر نباید خورد آنها که بی سبب میروند نبرند تا ما هم تا آخر دوره ولو بفروش لباس هم باشد قناعت کنیم و حق نخواهیم

حاج امام جمعه همین طور که سایر مطالب را موکلین مایاد آوری و احتیاط مینمایند این مطالب را هم باید آنها احتیاط و اسرار کنند از طرف مجلس بنده مستحسن میدانم

حاج میرزا علی آقا دو مسئله داریم یک عملیست که میشود اجرت گرفت و یک عملیست که نمیشود اجرت گرفت مثلا حاکم شرع که برای عمل تراغ است کتباً و لفظاً بخواهد اجرت بگیرد حرام است در صورتیکه آن برای اثبات حقوق شخصی است این مجلس برای اثبات و حفظ حقوق نوعی است و بالاتر از آن است پس و کلا نمی توانند اجرت بگیرند و عمل خودشان را نباید قیاس بفلان سرباز یا فلان سر کرده و حاکم نمایند چرا که کار آنها واجب کفایت است ولیکن عمل و کلا فلان برایشان واجب عینی شده و اجرت گرفتن در واجب عینی حرام است اما اگر کسی چیزی نداشته باشد آن شخص را مرتزقه میگویند لابد باید از بیت المال بقدر کفاف ارتزاقش کرد

مذاکرات روز شنبه ۸ جمادی الاولی خلاصه مذاکرات شنبه ۸ جمادی الاولی قرائت کردند

آقای سید محمد تقی چند روز بود میخواستم خاطر و کلا عظام را از این نکته مسیوق نمایم فتح الله خان که یکی از وکلا و نمایندگان قم است پسرش بفته فوت شده لازم است از طرف مجلس خاصه از طرف جناب رئیس رخصه نوشته شود و تسلیتی داده شود و وکیلی فرستاده شود که بمجلس بیاید همه تصدیق فرمودند که لازم است

وکیل التجار از هر باب از وزارت داخله استفسار شد جواب رسید جز در باب عراق که هنوز گویا خبری نرسیده

محقق الدوله چرا امروز مخصوصاً به انجمن عرض جواب فرستاده شده

آقای میرزا محمود خوانساری در خصوص عمل جنس پریروز مذاکرات لایحه شد قرار بر این شد که امروز رأی گرفته شود

رئیس یارده مطالب است که از روی دقت بایست اقدام شود این مطلب مو کول بروز دیگر میشود امروزه قانون اساسی قرائت شود شروع قرائت قانون اساسی شد (محترم السلطنه معاون وزارت داخله بمجلس آمدند و اظهار داشتند که تلگرافی از کرمانشاه رسیده که سالار الدوله با یک نفر بقونسلخانه انگلیس پناهنده شده دیروز وزیر مختار دولت انگلیس تلگرافی بوزارت امور خارجه نموده که این مطلب هم با تائبک اعظم وزیر داخله اظهار شده که باید از مذاکره بمجلس مقدس جواب بدهند وزیر مختار اینطور تلگراف کرده اند که قونسل دولت بقونسل خانه آمده است و حاضر است که از ایران خارج شود مشروط بر اینکه امنیت مال و جان و اهل و عیال خود و نظر علیخان از اطمینان داده شود حالا هر طور مجلس تصویب میکند جواب داده شود

حاج محمد آسید محمد تقی اگر امنیت مال و جان با داده شود خسارتی که بواسطه او بر مردم بیچاره وارد آمده و روحه الله خانی که از راه خیرخواهی پنجاه و یک تیر توپ را بی نشان انداخته بود که کسری به ملت وارد نیاید و او را شکم دریده چطور میشود در کدام قانون است که حقوق مردم بریاد برود و مجازات نشود

آقای میرزا فضل علی آقا اگر باو امان داده نشود چه خواهد کرد هر چه از او ساخته بود بعمل آورد دولت قذیمه انگلیس هم نیابت راضی شود که حقوق و ملکیتی را کسی ضایع نماید و از او توسط نمایند بقانون بین الدول هم نیابت این توسط صحیح باشد

محترم السلطنه این نکته صحیح است سفارت انگلیس بطور متوسط اظهار نکرده اند بلکه بطور اظهار مستدعیات شاهزاده سالار الدوله بوده است

آقای محمد وکیل التجار سابقاً از طرف مجلس تلگرافی رسماً بشاهزاده سالار الدوله شد که اگر تکلیف مجلس را قبول نکنند دیگر تمام شئونات شما سلب و بهیچ سمت شما شناخته نخواهد شد مع ذلک قبول نکرد در اینصورت ابداً صحیح نیست که متنبهات از پذیرفته گردد اگر هم بخود او فقط امنیت داده شود باید سفارت تأمین بدهد که بکجا خواهد رفت

آقای سید حسین از شاهام قبل تاکنون گفته شد که سالار الدوله این اقدامات را خواهد کرد تقریباً دو کرور خسارت وارد آمده و خون جمعی ریخته شده و این مطلب ربط بمجلس و دولت ندارد بر فرض امنیت باو داده شود از خون این جمع که ریخته شده و اموالی که بقاتر رفته نباید گذشت

صدر العلمای لطنزی چندی قبل در مجلس مذاکره شد که شافل بزرگ دولتی را بشاهزادگان نباید داد زیرا که در حق آنها میشود مجازات داد ولی آن روز بعضی جواب دادند که ایشان هم افراد ملت هستند بنابر این حالا بایاید مجازات داد یا بکلی بعد از این شاهی شاهزادگان نداد

آقای سید محمد تقی در امنیت جان شاهزاده ملاحظه شود مطلبی است ولی در مالش هیچ ملاحظه نباید رعایت شود زیرا که آنچه قتل و قمارت و خیانت بوده کرده است

آقای سید محمد جعفر در قتل نفس و تهب اموال و اعراض مردم تمام مجازات باید بشود اما اهل و عیال او درمان است

محترم السلطنه چهار خیال دارد یکی بیرون رفتن خودش یکی اهل و عیالش دیگر امنیت مال یکی در باب نظر علیخان امنیت میخواهد در باب نظر علیخان مسلم حق ندارد در باب اهل و عیال هم بوجوب قرائن مشروطیت البته درمان است اما در خصوص اموال موقوف برای مجلس است معلوم است اهالی نمانند و غیره ناچار متظلم خواهند شد

نخواهد کرد که حقوق مردم بخیع گردد

حاج معین التجار خیانتهای سالار الدوله معلوم است حالا خوب است وزرا مشورتهای خود را بکنند هر رای که بپذیرند بمجلس اظهار دارند تا مجلس هم رای خود را اظهار نماید

اسلامیه میرزا حاج سید نصر الله فرمودند باید برای طبقه شاهزادگان مراعات ملحوظ شود بنده عرض میکنم که اولاً دین ما دین اسلام است و این شاهزاده مخالف شرع رفتار کرده و سر از اطاعت ولی نعمت خود و از زده باید مجازات برسد

احسن الدوله تا حال تمام خرابی کارهای ما بواسطه وساطت است خوب است در این موقع وساطت قبول نشود تا تکلیف سایرین از وزرا و حکام معلوم گردد

آقای سید عبدالله مجتهد صحیح است این شخص قصیر زیاد کرده باید مجازات هم برسد ولی چون بدولت بزرگی پناهنده شده دوستی های دولت انگلیس هم که با ما معلوم است در اینصورت بهتر است مجلس رأی ندهد تا در کمیسیون مشورتی کرده آنوقت رأی بدهند در خصوص نظامنامه ای باباتی هم بمحمد الله تمام شد گویا قرار شد کسی از طرف مجلس نرود (گفته شد یکی از وکلا کسی نرود) مطلب دیگر که حواسم اظهار نمایم این است که ببلا حظه آقای حاجی خمی که یکی از علمای بزرگ و اول ساهی و جاهل در پیشرفت اساس مشروطیت هستند خواهش میکنم که رشت را با باهای دیگر فرقی بگذارند و بطوری شود که این نظامنامه بمسئولان عمل ایشان فرستاده شود که بکنوع احترامی نسبت بایشان رعایت شده باشد

(همه از جناب حاجی خمی اظهار امتنان کرده اظهار داشتند که اگر در زمان ورود ایشان بطور شایسته پذیرائی نشده علت آن بود که ایشان هم مکتوبات خودشان را نسبت بمجلس مقدس کاملاً اظهار نفرمودند)

آقای سید عبدالله مجتهد آنهم قصیر از ما شد که بواسطه گرفتاریها نتوانستیم اظهارات ایشان را بمجلس ابلاغ نمایم

محترم السلطنه چون شاهزاده سالار الدوله در کرمانشاه بقونسلخانه پناه برده بواسطه اختلاف مردم اینجا تولید پاره مشکلات میشود مصلحت در آن است که همان قسم که حضرت آقا فرمودند کمیسیون تشکیل شود تا تکلیف معلوم گردد (تلگرافی هم از علمای کرمانشاه بعنوان وزارت داخله و حجج اسلام و وکلا رسیده قرائت شد قریب باین مضمون که بیضل جدا صدق هر ابضی خالصانه ما معلوم گردید و معلوم شد که تمام مقصود ملا مهدی و مستبدین از این اقدامات رسیدن سالار الدوله بود چنانچه بعضی ورود او اشرار جری شده دکا کین رایسته خلق را بقونسلخانه دعوت میکنند اگر رسماً جلوگیری نشود خطرات عظیمه خواهد داشت یارده شهبان آنگاه میکنند که اردوی شاهزاده از عقب خواهد رسید و این شیبه باهت وحشت خلق شده

حاج سید عبدالعزیز شهباشی این را پورت قونسل محضی آنست که پنهانند دولت انگلیس او را پناه نداده خود از رفته است تلگرافی از تبریز رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون در خدمت با سعادت حجج ایلام و وکلائی نظام تلگراف معترم ملاحظه شد بعد از عرض تشکر از

اقداماتی که در مواقع عدیده فرمودند کمال امتنان حاصل در خصوص جلوگیری از پاره موانع و مهم بودن نقطه آذربایجان معلوم است دها گویان تاکنون کمال سعی را کرده و خواهیم کرد و اینکه پاره و تباغ اتفاق می افتد جزو حوادث غیر مترقبه است باید دانست که در اغلب جاها روی میدهند و انگشت مفسدین در کار است و علت این هجیان فقط مجری نشدن قوانین عمل و مساوات و تمام نشدن قانون اساسی است و تاکنون بآنها امیدواری داده شده ولی ذهن عموم ملت مشوب سکر دیده و این اختلال بواسطه تصادف دو قوه است یکی قوه مشروطیت یکی قوه استبداد جادارد چنانچه ملاحظه میفرمایند حالا شامحییج اسلام اگر اولاد روحانی و جسمانی صاحب شریعت مظهره آید بیشتر از این مارا در انتظار نگذارید بدویضارا بنمائید و مصای موسی را ببیند از بهیچ منظوری در رنج نباشید و با علی حضرت عرض نمائید پدر تاجدار شاهنشاه ماضی ما را با اعطای مشروطیت آزاد فرموده شما هم امضا و قبول فرمودید مادیات وجود مشروطیت همان مبکل قانون است که باید اجرا شود اهالی آذربایجان همه وقت شاه پرستری را ظاهر ساخته اینک در تلگراف درج فرموده اند که یارده اظهارات سمیت دارد لازم است استعلام شود و معروض گردد که علت آذربایجان قلم و زبانش تاکنون جز با استحکام اساس مشروطیت و انتشار عمل و مساوات پیچزی نگشته و ننوخته

رئیس اظهار داشتند که در خصوص شرکت عمومی بیکه بمجلس مقدس رجوع شده بود و در سدد اختتام آن بودند اینک زاپورتی رسیده قرائت می شود

مذاکرات روز شنبه ۱۰ جمادی الاولی خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۸ آتامیرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند

آقا شیخ عبدالکریم وکیل یزد امروز بیضی ورود بمجلس مقدس تا بایل جناب حاج سید نصر الله مزنی ایله را بسایر وکلا سرفی نمودند همگی مقدم شریف ایشان را تبریک و تهنیت گفتند

آمین التجار گزارش درمغه یکروز وزیر بمجلس مقدس حاضر شوند و در مصالح و مفاسد ملکیتی کاملاً بصیحت کنند

رئیس گزارش وزیر روز های دوشنبه را بمجلس مقدس بیاید و کمیسیونی تشکیل شود چون وقت مجلس ضیق است و در این مجلس مجال نیست که دوازده نفر بجهت آن کمیسیون انتخاب شود کمیسیون باشد که بعد از انتضای مجلس در اطاق خاص در خصوص اجزای آن کمیسیون مذاکره شود (گفتند گزارش دهه دوازده نفر باشد)

آقای میرزا فضل علی آقا عقیده بنده این است که هر گاه کلیه وکلا را بر دوازده نفر تقسیم نفر تقسیم کنید واز برای هر هفته یک دوره معین شوند بهتر است

سیدالاحکما وکلا نسبت بیکدیگر آمینند در هر انجمنی همه انتخاب شدند لابد سایر وکلا اطمینان بآنها خواهند داشت مثل این است همه باشند

رئیس این ترتیب که گفتند وکلا بدوازده نفر دوازده نفر تقسیم شوند این قانون تاکنون

معمول نبوده و خارج از قانون است و وزراء هیتی خواست اند که در مصالح ملکیتی کتکتو نمایند در این حال هر گاه مطلبی بنامه مجری خود لابد در مجلس علنی مطرح مذاکره خواهد شد و تمام خواهند دانست ولی باین ترتیب که هر هفته همه جدیدی در کمیسیون حاضر شوند پیشرفت نخواهد داشت

حاج سید عبدالعزیز شهباشی مقصود آقا میرزا فضل علی آقا این است که چون بعضی از وکلا یارده مصالح را پنهانند و یارده نی دانند باین ترتیب باشد ولی چون بآن قسم مشکل است بهتر این است بعضی از اعضاء هر هفته تغییر داده شوند

(قرارشده در اطاق دیگر مذاکره شود و فردارای داده شود)

آقای میرزا محمود خوانساری علت این که این انجمن باید از سایر انجمن ها امتیاز داشته باشد چیست جناب رئیس بر حسب وظیفه خودشان خوب است ۱۲ نفر را انتخاب میکردند

حاج امام جمعه خوئی خوب است خود رئیس این اشخاص را معین بکنند و وقت مجلس بهصرف این گونه مطالب نرسد در تاریخ است یکی از خلفا یکسی گفت مرا نصیحت کن جواب داد چگونگی نصیحت بکیم کسی را که اگر در مغرب یکسی ظلم بشود او در مشرق باشد امستول است حالا حال این وکلا همین است مسئولیت سی کرور را بعهده گرفته اند تمام مملکت مشوش است از اطراف اخبارات موحشه میرسد ما هیچ اعتنا نمیکنیم وقت خود را صرف این گونه مطالب جزئی می نمایم و از قرائت نظامنامه که اهم امور است غفلت داریم قریب بیست روز است که نظامنامه تمام شده و قرائت نمی شود

صحیح است بعضی مطالب پیش می آید ولی نباید حق یک مملکت را کنار گذاشت و بیجربیات پرداخت (شروع بقرائت قانون اساسی شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۱۱ جمادی الاولی خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۰ آتامیرزا اظهار قرائت کردند

رقه که از طرف سفارت دولت انگلیس بعنوان جناب اشرف اقبال اعظم فرستاده شده بود قرائت شد قریب باین مضمون جناب مستطاب اشرف ارفع را با کمال احترام اظهار میدارد از این که جناب ظهیر الدوله بستیهای قونسلگری را متقاعد ساخته و از آنجا خارج نموده خیلی متشکر از اقدامات جناب اجل اشرف و جناب ظهیر الدوله در آیین ماده بدولت متبوعه خود اطلاع خواهم داد

در باب نواب و الا شاهزاده سالار الدوله مسلم است دولت دوستدار نمیتواند از کسی که هلندار رسد ضدیدت و مخالفت بر آمده معافظت نماید بقونسلگری کرمانشاه دستور العمل داده شده که بایشان بفرمانده که مانع نتوانیم از شما حمایت کنیم و شما را در قونسلخانه نگاهداریم

معین التجار از قرار معلوم در خصوص آوردن سالار الدوله بیفازشی شده است باید بطور شود که

بطهران وارد بجای دیگر نرود
آقای میرزا محمود خوانساری - ما چند روز قبل سالار الدوله را برادر شام نوکر مطبخ دولت میدانستیم ولی بواسطه خیانتهاى سکه از او ظاهر شد بکلی این ملاحظات برداشته شده باینکه او را تحت الحفظ بطهران آورده و در دیوانخانه عدلیه استتطاق و مجازات شود.

حاج سید نصرالله - این ترتیبات بعد از آوردن بطهران است.

اسدالله میرزا - کمیون وزراء همین شد یا خیر؟

رئیس - بریر روز گفته شد و مذاکره کردند فقط باید ۱۲ نفر انتخاب شوند (گفته شد که ۱۸ نفر فرار شد)

رئیس - بهیچوجه نفر رای داده نشد همان ۱۲ نفر کافی است

(گفته طوری درانتخاب این اعضاء رعایت شود که تمام مردمان بصیر و عساکر با مورات بوده باشند و از ایالات معتبره هم يك نفر لافل در آن انجمن باشد)

در این موقع امتیازنامه شرکت کافتسازی فرات شد

محقق الدوله - تشکیل انجمن ایالتی در در طهران خواهد شد یا خیر؟

رئیس - از روی قاعده که باید تشکیل شود.

محقق الدوله - پس خوب است در اینخصوص بوزارت داخله اخطار شود که تشکیل بدهند از نظامنامه بلدی هم اثری نیست.

رئیس - بصره رسیده است و دادند چاپ کنند.

محقق الدوله - در اینخصوص هم بوزارت داخله اخطار شود که تشکیل نمایند و این انجمن را دایر منظم نمایند.

ادیب التجار - وقت مجلس اگر طرف صبح باشد بهتر است. اشخاصیکه صبح در کمیون ها اشتغال دارند می دانند که طرف صبح چقدر کار پیشرفت میکند.

(فرار شد از روز ۳ شنبه اوقات مجلس طرف صبح سردسته شروع شود و کمیسیونها طرف عصر منعقد شود درخصوص بطن دکا کین در ایام عزاداری حضرت صدیقه مذاکره شد بعضی گفتند ملاحظه حال کسبه بهتر این است که بسته نشود اغلب گفتند این مطلب رهلی بمجلس ندارد با خود کسبه است)

آقای سید مهدی - درخصوص تعیین گندم چه شد آنروز مذاکره شد نتیجه معلوم نشد.

رئیس - فرار شد از کمیونی که مشغول تصحیح مالیه هستند صورت جنس طهران معلوم شود و بمجلس بفرستند (در خصوص تهیه گندم گفتگو شد بعضی گفتند در گندم دیوان تفاوت قیتمی ملاحظه شود)

رئیس - در صورتی که دیوان پنجاه هزار خروار گندم می دهد دیگر تفاوت قیمت چرا ملاحظه شود.

آقای محمد وکیل التجار - وقتی باشد شاه هزار خروار گندم بدهد سایرین مجبورند که از این قیمت هم کمتر بفرورند.

میرزا مرتضی قلیخان - احداث کمیانی بجز اسباب زحمت نتیجه دیگری ندارد زیرا که کمیانی مجانباً اقدام نخواهد کرد لابد اجزاء می خواهد و اجزا اولیای لازم دارند ولی همانطوریکه فرمودند دیوان پنجاه هزار خروار گندم بدهد و انجمن بلدی هم تشکیل شود و گندم با اطلاع بلدی داده شود گندم اینست در این صورت خود مردم گندم را قیمت ارزان بفرورند.

آقای شیخ حسین - عقیده بنده برخلاف شما است عقیده بنده عمل گوشت هم نباید بکمیانی داده شود.

آقای میرزا محمود خوانساری - يك مطلب لازمی است که مجلس اظهار نماید در باب خالصه طهران ترتیب صحیحی داده شود که برخلاف آن رفتار نشود.

آقای سید حسن قلی زاده - سابقاً درخصوص نان و گوشت طهران صحبت میشد می گفتیم چیف که مجلس بلدی نیست تا این مطالب را به آنجا رجوع نمایم - حالا با اینکه قانون بلدی نوشته شده نی دانم علت چیست که بلدی تشکیل نمیشود.

در خصوص اینکه از طرف دولت چیزی داده شود عقیده بنده این است که این يك مسئله را باید از ذهن مردم خارج نمود اگر باید چیزی داده شود باید عوارض بسته شود که از آن مخارج بلدی داده شود اما درخصوص نان خوب است این مطلب بحکومت واگذار شود زیرا که اگر پاکمیانی باشد مردم بیخیال اینکه از طرف مجلس است همه وقت با مجلس طرف میشوند و حال اینکه مردم انتظام عمل نان و گوشت را از حکومت باید بخواهند و هر گاه حکومت يك اندازه همراهی نماید خیلی خوب خواهد شد مثل سابق که چقدر کوشش کردند در افتتاح عمل نان و گوشت ولی چندان اثر نبخشید برخلاف چندی قبل که ازساره و آنطرف خواستند گوسفند بیاورند حکومت قزاق فرستاده و ممانعت کرد.

رئیس - صحیح است عمل نان و گوشت با بلدی است نظامنامه آن بصره رسیده همین ایام چاپ میشود و انجمن آنها تشکیل میشود ما هم زبناً مشغول هستیم.

حاج سید نصرالله - بلدی يك ماه دیگر تشکیل می شود و موقع جنس حال است فعلاً باید تهیه و تدارک کرد.

مستشار الدوله - همان طوریکه آقای تقی زاده گفتند منظوراتی که پیش می آید بواسطه اینستکه قوه مجریه در دست کمیانی نبود پس خوب است شرحی بوزارت داخله در این خصوص نوشته شود که در عمل نان و گوشت قرار صحیحی بگذارند که مجلس متقاعد شود.

آقای سید مهدی - باید ترتیبی در خصوص خالصات گذارد مادامی که خالصات با قبایل الدوله است فایده ندارد زیرا که او می گوید خالصه نان خانگی من است.

وثوق الدوله - عقیده بنده این است بعد از آنکه چهل هزار خروار جنس در دست دولت باشد دیگر هیچ اشکالی در عمل نان پیدا نخواهد شد و محتاج بکمیانی و تهیه نیست آنها معلوم خواهد شد همین چند روزه در کمیون مالیه اصلاح خواهد شد و تشکیل بلدی هم هر قدر زودتر بشود بهتر است.

آقای سید حسن قلی زاده - باید بمجلس بلدی را تشکیل داد و دست مردم را گرفته برد آنجا که نان و گوشت خود را از آنجا بخواهند و همچنین عدلیه را باید منظم کرد و قوچ سیلاخور و مارشین بز دو، و غیره را باید برد آنجا و با آنها همانند که معکه شما اینجا است تا راحت شده این مجلس هم در حقیقت پارلمان شود و بانجام و نظایف خود رفتار نماید.

وثوق الدوله - عقیده بنده هم این است که هر چه زود تر مجلس بلدی تشکیل شود بهتر است.

آقای محمد وکیل التجار - هر چیز را باید اصرار کرد و گفت ترتیب دفتر فعلاً باید قدری مرتب باشد رئیس دفتر بهتر از رئیس دفتر حالیه مهیا نخواهد شد چیزی که هست رئیس دفتر که باید همیشه در دفتر حاضر و مواظب ترتیبات دفتر باشد اندکی گویا غفلت میکند و حاضر نمیشود باید خواهش کرد که همیشه حاضر شوند.

مخبر الملک - شرطی دارد و آن این است باید مؤثر برای ایشان قرار گذارد تا ایشانهم آسوده خاطر مشغول کار باشند.

(گفته البته در این صورت باید مؤنه صحیحی برای ایشان منظور شود)

در این موقع شروع شد بقرائت امتیازنامه شرکت کافتسازی پس از قرائت رای گرفته شد و رفته سید (۸۴) امتناع ۹

حاج محمد ابراهیم - تاو اینکه حجج اسلام تشریف دارند و مجلس منعقد است این مطلب باید توضیح شود که این حضرات آقایانی که حضرت عبدالعظیم رفته اند چه ملاحظه بوده و چه غرضی دارند (گفتند جواب این مطلب با حجج اسلام است)

آقای سید عبدالله مجتهد - ما همیشه مقصودمان این بوده که این مجلس در ظل حمایت حضرت حجه عصر عجل الله فرجه باشد و غرضی از تشکیل این مجلس جز حفظ عرض و توأمین و نفوس مردم نداشته و نداریم و تاکنون هم نتیجه از این مجلس غیر از این گرفته نشده.

حاج سید نصرالله - جسات بکنم این نکته بر امدی پوشیده و مستور نیست که غرض از تشکیل این مجلس حفظ بیضه اسلام بوده و حفظ بیضه اسلام ممکن نیست جز با استقلال ملک و استقلال ملک متوسط است بوجدان مجلس است بنابر این حجج اسلام و علماء اعلام باید همیشه ناظر باین مجلس باشند و حفظ این مجلس را از فراموشی خود بدارند.

آقای سید عبدالله مجتهد - چند روز قبل باره گفتند که بعضی ها درصدد تخریب این مجلس هستند و باره اقدامات میکنند و بطوری اظهار شد که برسام بی احترامی نسبت باهل علم صادر شود همه قسم جاوگیری شد که شرافت اهل علم واضح و احترام تمام آنها هم لازم است ولی يك وقتی کار از دست بیرون می رود و جمهور مردم عقیده شان این میشود که اینگونه اشخاص درصدد برهم زدن مجلس هستند و در حقیقت این اتفاق جمهور بود تمام مردم لازم میدانند که همه قسم حمایت از مجلس نمایند تمام این داد و بیدادها بجهت این بود که مردم این مردمان مخالف مجلس میدانند این بود که آقا هم پذیرفتند و رفع قائله شد دیگر بعضی از فضولها دست از فضولی برداشته و واقفاً

احترام را رعایت نکردند بیجا بود خدا تبارمزد مرا و ذلیل کند مرا اگر بدی اهل علم را بخواهم می خواهم که تمام خانوادتم در این ملک از اهل علم باشند و محترم بمانند حالا با وجود آن تهدید صیب عدول چه بود هیچ کدام ما را راضی نروین و تخریب اهل علم نیستیم و خدا شاهد است که عقاید اهل مجلس هم همین طور است پس این رفتن سبب می خواهد.

اگر منشأ دارد باید رفع کرد و اگر منشأ ندارد چرا رفتند با آن تهدیدی که با آقا سید محمد کردند دیگر این مخالفت چه بود اگر بد بود چرا کردند و اگر خوب بود دیگر این مخالفت چیست عقیده ما این است که اهل علم بایست همه وقت متفق و همدست بوده باشند تا این طو زنیان شد مجلس نداریم پس باید فهمید دای این کار چیست عقیده شما این است که بواسطه حرفهاییکه چند نفری گفته اند این ترتیب شده در حق اولیای ما هم گفته اند و آنها هم تحمل کردند مقصود این است تمام همدست شده بدانیم چه چه بوده.

آقای میرزا سید محمد مجتهد - فریاد آنروز جمعه که چند نفری از وکلا هم بودند دیگر اتفاقی نیفتاده

آقای سید حسن قلی زاده - همانطور که فرموده ایم این مجلس برای حفظ اراض و اموال مردم است و البته شرافت اهل علم معلوم است عقیده بنده که این مجلس را تأسیس فرموده ایم برای حفظ اسلام نه برای بعضی از محضات پس در این صورت برای حفظ این اساس مشغول هستیم صحیح است اهل علم شرافت دارند ولی هر عالمی هر قدر شرافت داشته همین که از حد خود خارج شد و خلاف کرد این شرافت از او سلب خواهد شد خود حضرت عالی و وکلا در این ماده کمال تجابت را بخرج دادید دو ماه صبر کردند چه اقدام ها کرد فهرست سیئات او در انوار مردم منتشر است.

آقای میرزا سید محمد مجتهد - حال اگر صلاح میدانید ما بجهت تمام حجة بر مردم حضرت عبدالعظیم به بینیم حرف آنها چیست.

حاج سید نصرالله - همانطور که آقای تقی زاده گفتند تا حال هر چه گفتگو میشد گمان میکردند بر تخریب مجلس حرکتی نشده و همه وقت همه ساکت بودند و هیچ وقت هم مجلس با کسی طرف نبوده ولی رفتن حجج اسلام در صورتیکه آنها بپذیرند مضر نیست.

رئیس - در باب مطلبی که آقایان فرمودند محتاج بمذاکره است گفتگو شود.

محقق الدوله - مستقیماً رفتن آقایان صحیح نیست باید بفرستادن رسول و نوشتن مکاتیب معلوم شود که علت رفتن چیست.

آقای شیخ حسین - ما بایست محترم باشند هیچ کس هم باین مجلس صدمه نمیتواند وارد بیاورد از برای این که خلق بدانند این مجلس همه قسم در مقام حفظ دین است باین ترتیبات باز هم خوب است آقایان بروند و آنها را بیاورند.

وکیل الرعایا - با آن مطالبی که لا محمد آملی بالای منبر گفت باز هم بایست رفت با آنها التماس کرد و آنها را آورد.

حاج سید عبدالعظیم - شهنشاهی - اینها شرعاً هیچ حقی و حرمتی ندارند مگر اینکه از همان مطالبی باشد که آنروز گفته شد که حکایت پیراهن عثمان باشد آقایان کافند بنویسند آنها هم جواب بنویسند.

آقای سید حسن قلی زاده - همان طور که در نظم داخلی ملک وزارت و حکومت ها مشغول هستند به منظور هم در این موارد علماء مشغول هستند آقایان در این موقع نباید بروندشان آنها اجل است بطلت اینکه آنها ده دفعه قسم خوردند بلا مخالفت کردند در اینصورت رفتن آنها با اینکه ساد آنها بيك اندازه ظاهر شد بحکم شریعت اخراج شدند خوبست بنویسند تا اینکه مطالب آنها معلوم شود.

آقای سید مهدی - آنروز آقای سید محمد فرستاد آقای شیخ فضل الله را آوردند گفتند باید اتحاد کرد ایشان هم قسم یاد کردند و بجهت این اتحاد شریعتی صرف شمعها مخالفت کردند ولی در باب رفتن حجج اسلام بجهت رفع شبهه یکدفعه ضرر ندارد.

سیدالحکما - مادامیکه باین اشخاص از خارج مدد میرسد بر فرض علماء هم بروند و قسم بخوروند حالا می آیند باز همان کار را خواهند کرد در حضوره نفر از وکلا در خانه آقا میرزا سید محمد قسم یاد کرد که مخالفت نکنند باز مخالفت کرد.

مستشار الدوله - ممکن است رفتن آقایان منتج نتیجه نشود و از این جهت تسوین شده و همین تسوین توهین مجلس است و همین طور رفتن آقایان چنین بنظر می آید که يك چیزی در کار بوده و از طرف مجلس هم اقدامی شده این وصف رفتن و علیر خواستن حسنی ندارد.

آقای سید حسن قلی زاده - رفتن آقایان بهیچوجه صحیح نیست بجهت آنکه بر فرض برگشتن آنوقت همین شخص سابق الذکر آیه الله میشود.

آقای میرزا ابراهیم آقا - خوبست مقصود آنها معلوم شود که چه میکنند.

رئیس - فریاد سه نفر کسی نیست که رای بدهد رفتن آقایان.

حاجی میرزا علی آقا - بواسطه آنکه بیکه کردند مشهور و محسوس شد که اینها مخالف مجلس و درصدد تخریب قاعده اساس اسلامند و این آیه در مورد ایشان تجربه و امتعان شد (و لورد والعادو اما نهواست)

مذاکرات روز سه شنبه ۱۳ جمادی الاولی
 خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۱۱ آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

وکیل التجار - آنروز هم بنده حضوره مبارک آقا سید عبدالله مجتهد عرض کردم که اهالی گیلان و دیو در مقدس آقای حاج خمینی را شبانی منتهم و محترم میدانند و حکایت حرکت ایشان صحت ولایتی بود در همراهی با مجلس همه قسم حاضرند.

حاج سید عبدالعظیم - شهنشاهی بزرگ مقام ایشان را همه اهل ایران می آند از اول هم کمال مساعدت و همراهی را داشتند خوب است در این موقع بمجلس تشریف بیاورند و رفع باره شهنشاهی شود.

آقای شیخ عبدالکریم - عقیده بنده اینست که پس از تشریف باین مجلس همه قسم همراهی باین اساس کرده با هم و نبودن مثل باره اشخاص که بعضی ملاحظات را رعایت کنیم ولی بعد از تشریف باین مجلس بین العظومین مانند چه باره از عرضین عارف بتکالیف و وظایف وکیل نیستند و نباید اندک وظایف و رعایت حقوق تمام ملک است که میگویند چرا با ما همراهی نکنید و از آنطرف هم مشیر الممالک همچو

رئیس - حضور داشتند باره مطالب مهمه مطرح شد و مذاکراتی بعمل آمد.

بهر العلوم - شرح میسوطی از تظلمات متظلمین کرمان از دست فرمانفرما وزیر عدلیه حالیه از حکومت او و از دست پسر ایشان حاکم حالیه کرمان شکایت کرده باره بی مبالائی هائی که از طرف حکومت در عدم رعایت بیاره از قضای سرحد بلوچستان شده اظهار داشتند (در باب اظهارات بهر العلوم در تمهیدات وارده بر اهل کرمان و سایر مراتب از سایر وکلا که کرمانهم استفسار شد آنها هم قریب به همین عناوین اظهار داشتند فرار شد در این وقته از طرف مجلس مقدس بوزارت داخله نوشته و رفع آن مفاسد خواسته شود.)

لسان الحکما - شرحی در قیوم آیه کوبی و بدو اختیار و اجرای آنرا که در تاریخ ۱۷۷۴ مسیحی بوده ذکر کرده از اندازه فوائد و منافع و عدم اتلاف نفوس در مالک خارجه بملاحظه رعایت این مسئله آیه کوبی مذاکره شد.

رئیس - تصدیق فرمودند که این مسئله از مطالب مهمی است که هر قدر در آن دقت شود و بلکه هر قدر زودتر بموقع اجرا گذارده شود بهتر است سایر وکلا در این موضوع مباحثات زیاد فرمودند فرار شد که در اینخصوص شرحی وزارت علوم نوشته شود که در رعایت این نکته اقدامات واقعه بعمل آید.

مذاکرات روز پنجشنبه ۱۵ جمادی الاولی
دارالشورای ملی
 خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۱۳ آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

حاج محمد تقی اسرار آبادی - امروز صبح از اسرار آباد تلگرافیکرده اند ملاحظه شود جوابی که لازم است داده شود.

رئیس - اینگونه تلگرافات باید قبل از وقت ملاحظه شود.

حسام الاسلام - از ایام های صحیح که رسیده معلوم میشود که جنس مخالف از جناب حاجی خمینی دعوت کرده اند و ایشان قبول نکرده امتناع ورزیده اند بنده از قول خود می گویم خلق از عدالت پرستی و انصاف حقیقی ایشان اظهار تشکر و امتنان مینمایم (سایرین هم اظهار تشکر نمودند)

وکیل التجار - آنروز هم بنده حضوره مبارک آقا سید عبدالله مجتهد عرض کردم که اهالی گیلان و دیو در مقدس آقای حاج خمینی را شبانی منتهم و محترم میدانند و حکایت حرکت ایشان صحت ولایتی بود در همراهی با مجلس همه قسم حاضرند.

حاج سید عبدالعظیم - شهنشاهی بزرگ مقام ایشان را همه اهل ایران می آند از اول هم کمال مساعدت و همراهی را داشتند خوب است در این موقع بمجلس تشریف بیاورند و رفع باره شهنشاهی شود.

آقای شیخ عبدالکریم - عقیده بنده اینست که پس از تشریف باین مجلس همه قسم همراهی باین اساس کرده با هم و نبودن مثل باره اشخاص که بعضی ملاحظات را رعایت کنیم ولی بعد از تشریف باین مجلس بین العظومین مانند چه باره از عرضین عارف بتکالیف و وظایف وکیل نیستند و نباید اندک وظایف و رعایت حقوق تمام ملک است که میگویند چرا با ما همراهی نکنید و از آنطرف هم مشیر الممالک همچو

میباشد که من از متظلمین رعایت میکنم و بهمین جهت مرا بتلگرافخانه انگلیس خواستند و گفتند در یزد آشوب است من تلگراف کردم انشاءالله ریشه فساد کنده خواهد شد و در اوقات بود که از وضع آن ریشه فساد کنده خواهد شد ولی بر آنها اشتباه شده مجدداً تلگراف کردند که ما هنوز مشیرالملك را میخواهیم مجدداً تلگراف کردیم که از مشیر آسوده خواهید شد این تلگراف بلاخطه رفع انقلاب مملکتی بود حال از قراریکه شنبه ما از طرف مشیرالملك اطلاع داده شده که مالیات نهبندسولوی از خود رعایا تلگراف رسیده است که ما در دادن مالیات هیچوجه امتناع نداریم و کمال مساعدت را داریم حالیه عموماً مضطرب هستیم و جواب میخواهند بنده جواب دادم که هلت تاخیر از طرف خود شماست که از طرفی تشکر می کنید و از طرفی متظلمید بسیاری مقصود از این اظهارات این بود که همه بدانند که حرفی بی جا نزنند این را عرض میکنم که بدانند وظیفه مجلس شورای ملی وضع احکام نیست زیرا که شارع مقدس تمام را در موقع خود وضع فرموده قطعیاً در جزئیات و تطبیق آن با احکام کلیه گفتگو شود.

بحر الملوک کرماتی - کافعی حاضر است که از کرمای نوشته اند که نایب السلطنه سه هزار تومان از اصفهان گرفته و او را لشکر نویسی کرده قشون سرحد آنجا با هفت من و نیم ذرت گذران میکنند و آن را هم این اوقات نمیدهند.

حسام الاسلام - شنبه نیست که محضرمحبات و انتظام داخله با قشون است و باین ترتیب که حالیه هست مراتب نخواهد شد.

آقامیرزا محمود دخواستاری - خدا میداند از روی غرض نیست از این = وزیر جنگ این وزارت خانه را شبیه بمنافه منصب فروعی کرده کاری نداریم دوست و دشمن هزار تومان هم پول گرفته و در عوض تومانی چهار هزار قبض بگیرد عوض موجب وزیر لشکر داده شود با این هم کاری نداریم ولی یک عرصی مینمایم که وزیر جنگی که راضی شود سرباز برود حمالی بکنند آن وزیر جنگ بدردم مملکت نمیخورد وزیر عدلیه یک وزیر است میگوید من مشول ملت هستم و باید بدانم که بهتر از این عدلیه در این مملکت نداشته ایم.

حضرت والا نایب السلطنه از مستاجر خود سه هزار تومان نوشته گرفته آمده مستاجر عدلیه عارض شد آقای نایب السلطنه خوششان نیامد که حالا این شخص باین ترتیب در صحت کار خودش وقت دارد میخواهند او را برترتیبی از اینجا دور کنند و با ذریعایان بفرستند و وضع این یک اداره را هم مثل سایر ادارات مختل بگذارند مجلس باید مسوق باشد و بداند ترتیب چیست تا کی ملاحظه تا کی صبر باید کرد بریروز هم حضرت والا بعضی را که در شاهر از عدلیه متظلم هستند پیام داده که از باب قبول راهم با خودتان هزاه کنید

آقای شایخ حسین - سابقاً که این حضرات در اینجا متظلم بودند بنده با اتفاق چند نفر دیگر از وکلا رفتیم و یک تلگراف استعطاق کردیم چنانچه اهل این مجلس بنده را متذنب و معتقد بدین اسلام میدانند عقیده بنده این است که اینها مظلوم واقع شده اند مشیرالملك باید متصدی امر مالیات اصال نشود.

حاج سید اسمعیل - در اینکه مشیرالملك ظالم و متصدی است حرفی نیست در انجمن اصفهان هم متشکی شده بودند.

آقای سید حسین - در روز در خصوص مرض آبله و جلوگیری از مفاسد آن گفتگو شد در صورتیکه مرض آبله یک نفر را میکشد ولی وزارت جنگ ضررش از آبله زیادتر است زیرا که از دهر آن زیاد از هزار نفر را بهلاکت میرساند زیرا که قشون کرسنه بیخس میشوند و بکلی از میان میروند حالا بهر ترتیبی که هست باید از این مفاسد جلوگیری کرد ما شنیده ایم که هشتاد هزار قشون داریم حال آنکه هر گاه در صدتبعیق برایم هشتاد نفر تحت السلاح نداریم هر گاه وقت کنیم امروز هیچ امری مهم تر از اصلاح اداره قشون نیست و اصلاح این اداره ممکن نخواهد شد جز بزل وزیر جنگ حالیه و تصب وزیر جنگی که چنان در صدد اصلاح و رفع مفاسد باشد.

آقای شایخ حسین - سابقاً که این حضرات در اینجا متظلم بودند بنده با اتفاق چند نفر دیگر از وکلا رفتیم و یک تلگراف استعطاق کردیم چنانچه اهل این مجلس بنده را متذنب و معتقد بدین اسلام میدانند عقیده بنده این است که اینها مظلوم واقع شده اند مشیرالملك باید متصدی امر مالیات اصال نشود.

حاج سید اسمعیل - در اینکه مشیرالملك ظالم و متصدی است حرفی نیست در انجمن اصفهان هم متشکی شده بودند.

آقای سید حسین - در روز در خصوص مرض آبله و جلوگیری از مفاسد آن گفتگو شد در صورتیکه مرض آبله یک نفر را میکشد ولی وزارت جنگ ضررش از آبله زیادتر است زیرا که از دهر آن زیاد از هزار نفر را بهلاکت میرساند زیرا که قشون کرسنه بیخس میشوند و بکلی از میان میروند حالا بهر ترتیبی که هست باید از این مفاسد جلوگیری کرد ما شنیده ایم که هشتاد هزار قشون داریم حال آنکه هر گاه در صدتبعیق برایم هشتاد نفر تحت السلاح نداریم هر گاه وقت کنیم امروز هیچ امری مهم تر از اصلاح اداره قشون نیست و اصلاح این اداره ممکن نخواهد شد جز بزل وزیر جنگ حالیه و تصب وزیر جنگی که چنان در صدد اصلاح و رفع مفاسد باشد.

و ثوق الدوله - عقیده من هم این است که باید هر چه زودتر کمیونی تشکیل شود که قوانین عدلیه در آن تصحیح گردد خیلی لازم است.

احسن الدوله - خوب است دو مسئله تمیز هر ایشی رای گرفته شود که قانونی شود.

رئیس - چون محل دقت نظر است باز مذاکره شود آنوقت رای گرفته شود.

آقای سید عبداللّه مجتهد - چه مرجعی از برای وضع این تمبر تصور کرده اند.

احسن الدوله - معلی که مخارج جواب فرستادن اجزائی که از برای این کار از قبیل فرش و غیره لازم است معین شود.

آقای سید عبداللّه مجتهد - بهتر است این برای این مخارج محل دیگری پیدا کنید.

آقای سید حسن قهی زاده - مسئله تمبر کدر اینجا مذاکره میشود آیا برای این است که رای گرفته شود یا برای اطلاع و کلا است.

رئیس - برای این است که تصویب شود.

آقای سید حسن قهی زاده - پس چرا قبل از وقت بوقع اجرا گذاشتید.

مستشار الدوله - این مطلبی را که حضرت حجة الاسلام فرمودند مطلب مهمی است لازم است که این مطلب قبل از وقت مطرح مذاکره شود آنوقت بوقع اجرا گذاشته شود.

سیدالاحکما - این مملکت یک مخارجی دارد و آن مخارج را باید اهالی این مملکت بدهند مثلاً کافتنی از سیستان می آید و جامع وزارت داخله است فرستادمی شود و جوابی از وزارت داخله می رسد باید با یک کافت از طرف مجلس فرستاده شود این مخارج را کسی می رسد این تمبر از برای این مصارف است.

آقای سید عبداللّه مجتهد - در این مطلب حرفی نیست که مصارفتی هست میگوئیم که این محل از برای این مصارف صحیح نیست باید محل بهتری پیدا کرد.

رئیس - این مطلب مقتضای بیش از این لازم دارد که باید لایحه نوشته شود و در اطلاق دیگر مذاکره شود و تصویب کنند آنوقت باین مجلس بیاید (رقه از طرف انجمن اطلاعیه طالب مجلس مقدس رسیده که هشت و کلام نظام روز یکشنبه بیستم برای فاتحه مرحوم آقا سید عبدالعزیز و آقا سید حسین که در راه مشروطیت شهید شدند چون روز سال ایشان است مستدعی هستیم که تشریف آورد فاتحه ختم فرمایند تمام و کلا تصدیق کرده قبول و اجابت نمودند).

مقام معارضه و حدیث برآمده اند ولی از آنجا که این حدیث و معارضه فقط در مجلس است و در خارج هیچوجه اثری از آن ظاهر نیست بلکه در کمال خصوصیت و نهایت دوستی باهم سلوک میکنند از اینرو اینگونه مخالفت باعث تأخیر یا اختلال کار نمیشود.

حالا ما هم در این مجلس قسم خوردیم که ما مواخاوه ملت و دولت هستیم و هیچوجه با قسم خود مخالفت نخواهیم کرد و نهایت ما در این خصوص پاک و خالص خواهد بود در اینصورت اگر در بعضی یاره اظهارات جزئی درصده مخالفت و معضات مختصری میشود باید این نکته را متذکر بود که برض و مرض نبوده و اثری بر آن جزئی نیست و این مخالفت های جزئی را مناظر در امری نباید قرارداد تا بخواست خدا کارها انجام پذیرد و مفاسد اصلاح گردد.

و ثوق الدوله - صورت مخارج و مواجب اجزای که از وزارت عدلیه بکمسیون مالیه راجع شده بود حاضر است.

این صورت بر دو قسم است یکی مخارج اساسی از قبیل فرش و صندوق و غیره میزان آن ۲۹۲۷ تومان میشود و دیگر مخارج استمراری از قبیل مواجب اجزا و نگاه روستا و مستخدمین از این خصوص در کمسیون گفتگو شد که اغلب اشخاص دارای مواجب هستند باید ملاحظه شود بعد از اصلاح بودجه ترتیب آن صحیح خواهد شد در خصوص مخارج نهار و مواجب پیشخدمت و سرباز و قزاق قرار شد آنچه تاکنون مخارج شده قبول شود ولی بعد از این از قرار مالی بکفایت و یکصد تومان حساب شود و معلوم است آنچه هم از باب تمبر گرفته میشود باید از باب همین حساب شود و یک صورت بنائی که آنها هم باید بعد از بر آورد معمار داده شود.

سیدالاحکما - این سرباز و قزاق از دیوان حقوق دارند یا خیر؟

و ثوق الدوله - بلای حقوق دارند ولی کافی نیست فعلاً این ترتیب را کمسیون رای داده است لازم است در مجلس هم ارائه شود اگر کسی مخالف است اظهار نماید (همه گفتند ضرر ندارد).

احسن الدوله - خوب است بجهت این اسباب یک نشانی گذارند شود چون اغلب دیده شده است که قزوین شده عرض میشود.

صدیق حضرت - دلایحه است در اینصورت عدلیه قرائت میشود (قرائت شد) «داگر خیانت یک نفر از مستخدمین دولت نسبت بملت ثابت شود بکلی از شئون دولت خلع خواهد شد».

رئیس - این لایحه را حسب الممول باز کرده نفر از و کلا نوشته و به مجلس اظهار داشته اند حال در قبول آن در عهده مجلس است.

و ثوق الدوله - چون این لایحه قانونی است باید سه دفعه قرائت شود حال باید بهر يك از و کلا یک نسخه داده شود که ملاحظه نمایند بعد از دفعه سیم قرائت و تصویب شود.

سال ایشان است مستدعی هستیم که تشریف آورد فاتحه ختم فرمایند تمام و کلا تصدیق کرده قبول و اجابت نمودند).

محقق الدوله - این مسئله را باید از وزارت خارجه تحقیق نمود که این گفتگو رسمی بوده یا خیر پس از معلوم شدن تکلیف عموم ملت است که از حجج اسلام و طلاب با احترام استفاده نمایند که بیش از این خود را در معرض تعدیات دول اجنبی قرار ندهند.

حاج سید عبدالاحسن شهشهانی - مکاتیب زیاد در این باب رسیده گویا این چند روزه هم حجج اسلام ترك درس گفته و منتظر تعیین تکلیف بوده اند.

حاج محمد علی آقا - تلگرافی در این خصوص رسیده بود بویر امور خارجه داده شد گفت جواب میدهم تا حال جواب نداده است خوب است مطالبه جواب شود.

حاج سید نصر الله - برای منم کافت آمده گویا فلا تترك شده.

آقای سید حسن قهی زاده - آمنت آقایان يك مطلبی است که هر وقت بخواهید ممکن است تشریف بیارند ولی ما باید صرف تمکین نشویم باید بفهمیم که این سلوک از روی چه عهد نامه است که اینطور باشد تبعه دولت ایران منحصر بسلام و طلاب نیست بلکه باید تمام تبعه این متمدین خاک عثمانی بیایند سفیر ما هم بیاید و این مطلب خودمشکل است همانطوریکه محقق الدوله گفتند باید از وزارت امور خارجه تحقیق شود بعد از آن باید هر طور تکلیف اقتضا کند اقدام شود.

صدیق حضرت - باید در این موقع توضیح شود که عثمانی ها بچه قانون میخواهند آنها را جزو صکر نمایند اینکه میگویند از تمام تبعه میخواهند این مطلب افراتق است بسوجب عهد نامه که میرزا محسن خان مشیر الدوله قرار گذاشت ایرانی که زن عثمانی بگیرد اولاد او تبعه دولت عثمانی و باید سرباز بشود و همچنین عثمانی که در ایران عیال بگیرد اولاد او تبعه دولت ایران است حال بیست و پنج سال است که آنها در صدد هستند و صبر کردند.

رئیس - این مطلب هست منم شنبه اولی قرائت گداشته اند هر ایرانی سه سال در اینجا بماند

آقای سید عبدالاحسن شهشهانی - مکاتیب زیاد در این باب رسیده گویا این چند روزه هم حجج اسلام ترك درس گفته و منتظر تعیین تکلیف بوده اند.

حاج محمد علی آقا - تلگرافی در این خصوص رسیده بود بویر امور خارجه داده شد گفت جواب میدهم تا حال جواب نداده است خوب است مطالبه جواب شود.

حاج سید نصر الله - برای منم کافت آمده گویا فلا تترك شده.

آقای سید حسن قهی زاده - آمنت آقایان يك مطلبی است که هر وقت بخواهید ممکن است تشریف بیارند ولی ما باید صرف تمکین نشویم باید بفهمیم که این سلوک از روی چه عهد نامه است که اینطور باشد تبعه دولت ایران منحصر بسلام و طلاب نیست بلکه باید تمام تبعه این متمدین خاک عثمانی بیایند سفیر ما هم بیاید و این مطلب خودمشکل است همانطوریکه محقق الدوله گفتند باید از وزارت امور خارجه تحقیق شود بعد از آن باید هر طور تکلیف اقتضا کند اقدام شود.

صدیق حضرت - باید در این موقع توضیح شود که عثمانی ها بچه قانون میخواهند آنها را جزو صکر نمایند اینکه میگویند از تمام تبعه میخواهند این مطلب افراتق است بسوجب عهد نامه که میرزا محسن خان مشیر الدوله قرار گذاشت ایرانی که زن عثمانی بگیرد اولاد او تبعه دولت عثمانی و باید سرباز بشود و همچنین عثمانی که در ایران عیال بگیرد اولاد او تبعه دولت ایران است حال بیست و پنج سال است که آنها در صدد هستند و صبر کردند.

رئیس - این مطلب هست منم شنبه اولی قرائت گداشته اند هر ایرانی سه سال در اینجا بماند

آقای سید عبدالاحسن شهشهانی - مکاتیب زیاد در این باب رسیده گویا این چند روزه هم حجج اسلام ترك درس گفته و منتظر تعیین تکلیف بوده اند.

حاج محمد علی آقا - تلگرافی در این خصوص رسیده بود بویر امور خارجه داده شد گفت جواب میدهم تا حال جواب نداده است خوب است مطالبه جواب شود.

حاج سید نصر الله - برای منم کافت آمده گویا فلا تترك شده.

آقای سید حسن قهی زاده - آمنت آقایان يك مطلبی است که هر وقت بخواهید ممکن است تشریف بیارند ولی ما باید صرف تمکین نشویم باید بفهمیم که این سلوک از روی چه عهد نامه است که اینطور باشد تبعه دولت ایران منحصر بسلام و طلاب نیست بلکه باید تمام تبعه این متمدین خاک عثمانی بیایند سفیر ما هم بیاید و این مطلب خودمشکل است همانطوریکه محقق الدوله گفتند باید از وزارت امور خارجه تحقیق شود بعد از آن باید هر طور تکلیف اقتضا کند اقدام شود.

صدیق حضرت - باید در این موقع توضیح شود که عثمانی ها بچه قانون میخواهند آنها را جزو صکر نمایند اینکه میگویند از تمام تبعه میخواهند این مطلب افراتق است بسوجب عهد نامه که میرزا محسن خان مشیر الدوله قرار گذاشت ایرانی که زن عثمانی بگیرد اولاد او تبعه دولت عثمانی و باید سرباز بشود و همچنین عثمانی که در ایران عیال بگیرد اولاد او تبعه دولت ایران است حال بیست و پنج سال است که آنها در صدد هستند و صبر کردند.

رئیس - این مطلب هست منم شنبه اولی قرائت گداشته اند هر ایرانی سه سال در اینجا بماند

آقای سید عبدالاحسن شهشهانی - مکاتیب زیاد در این باب رسیده گویا این چند روزه هم حجج اسلام ترك درس گفته و منتظر تعیین تکلیف بوده اند.

حاج محمد علی آقا - تلگرافی در این خصوص رسیده بود بویر امور خارجه داده شد گفت جواب میدهم تا حال جواب نداده است خوب است مطالبه جواب شود.

حاج سید نصر الله - برای منم کافت آمده گویا فلا تترك شده.

آقای سید حسن قهی زاده - آمنت آقایان يك مطلبی است که هر وقت بخواهید ممکن است تشریف بیارند ولی ما باید صرف تمکین نشویم باید بفهمیم که این سلوک از روی چه عهد نامه است که اینطور باشد تبعه دولت ایران منحصر بسلام و طلاب نیست بلکه باید تمام تبعه این متمدین خاک عثمانی بیایند سفیر ما هم بیاید و این مطلب خودمشکل است همانطوریکه محقق الدوله گفتند باید از وزارت امور خارجه تحقیق شود بعد از آن باید هر طور تکلیف اقتضا کند اقدام شود.

صدیق حضرت - باید در این موقع توضیح شود که عثمانی ها بچه قانون میخواهند آنها را جزو صکر نمایند اینکه میگویند از تمام تبعه میخواهند این مطلب افراتق است بسوجب عهد نامه که میرزا محسن خان مشیر الدوله قرار گذاشت ایرانی که زن عثمانی بگیرد اولاد او تبعه دولت عثمانی و باید سرباز بشود و همچنین عثمانی که در ایران عیال بگیرد اولاد او تبعه دولت ایران است حال بیست و پنج سال است که آنها در صدد هستند و صبر کردند.

رئیس - این مطلب هست منم شنبه اولی قرائت گداشته اند هر ایرانی سه سال در اینجا بماند

آقای سید عبدالاحسن شهشهانی - مکاتیب زیاد در این باب رسیده گویا این چند روزه هم حجج اسلام ترك درس گفته و منتظر تعیین تکلیف بوده اند.

حاج محمد علی آقا - تلگرافی در این خصوص رسیده بود بویر امور خارجه داده شد گفت جواب میدهم تا حال جواب نداده است خوب است مطالبه جواب شود.

حاج سید نصر الله - برای منم کافت آمده گویا فلا تترك شده.

آقای سید حسن قهی زاده - آمنت آقایان يك مطلبی است که هر وقت بخواهید ممکن است تشریف بیارند ولی ما باید صرف تمکین نشویم باید بفهمیم که این سلوک از روی چه عهد نامه است که اینطور باشد تبعه دولت ایران منحصر بسلام و طلاب نیست بلکه باید تمام تبعه این متمدین خاک عثمانی بیایند سفیر ما هم بیاید و این مطلب خودمشکل است همانطوریکه محقق الدوله گفتند باید از وزارت امور خارجه تحقیق شود بعد از آن باید هر طور تکلیف اقتضا کند اقدام شود.

صدیق حضرت - باید در این موقع توضیح شود که عثمانی ها بچه قانون میخواهند آنها را جزو صکر نمایند اینکه میگویند از تمام تبعه میخواهند این مطلب افراتق است بسوجب عهد نامه که میرزا محسن خان مشیر الدوله قرار گذاشت ایرانی که زن عثمانی بگیرد اولاد او تبعه دولت عثمانی و باید سرباز بشود و همچنین عثمانی که در ایران عیال بگیرد اولاد او تبعه دولت ایران است حال بیست و پنج سال است که آنها در صدد هستند و صبر کردند.

رئیس - این مطلب هست منم شنبه اولی قرائت گداشته اند هر ایرانی سه سال در اینجا بماند

آقای سید عبدالاحسن شهشهانی - مکاتیب زیاد در این باب رسیده گویا این چند روزه هم حجج اسلام ترك درس گفته و منتظر تعیین تکلیف بوده اند.

حاج محمد علی آقا - تلگرافی در این خصوص رسیده بود بویر امور خارجه داده شد گفت جواب میدهم تا حال جواب نداده است خوب است مطالبه جواب شود.

حاج سید نصر الله - برای منم کافت آمده گویا فلا تترك شده.

آقای سید حسن قهی زاده - آمنت آقایان يك مطلبی است که هر وقت بخواهید ممکن است تشریف بیارند ولی ما باید صرف تمکین نشویم باید بفهمیم که این سلوک از روی چه عهد نامه است که اینطور باشد تبعه دولت ایران منحصر بسلام و طلاب نیست بلکه باید تمام تبعه این متمدین خاک عثمانی بیایند سفیر ما هم بیاید و این مطلب خودمشکل است همانطوریکه محقق الدوله گفتند باید از وزارت امور خارجه تحقیق شود بعد از آن باید هر طور تکلیف اقتضا کند اقدام شود.

صدیق حضرت - باید در این موقع توضیح شود که عثمانی ها بچه قانون میخواهند آنها را جزو صکر نمایند اینکه میگویند از تمام تبعه میخواهند این مطلب افراتق است بسوجب عهد نامه که میرزا محسن خان مشیر الدوله قرار گذاشت ایرانی که زن عثمانی بگیرد اولاد او تبعه دولت عثمانی و باید سرباز بشود و همچنین عثمانی که در ایران عیال بگیرد اولاد او تبعه دولت ایران است حال بیست و پنج سال است که آنها در صدد هستند و صبر کردند.

رئیس - این مطلب هست منم شنبه اولی قرائت گداشته اند هر ایرانی سه سال در اینجا بماند

آنها تمهید میشود و خیلی بید است
مشاور الملک - بعضی توضیحات است که باید در مجلس مخصوص مفاکره شود.
حاج امام جمعه - از قرائت گفته نوشته اند فغانی ها مشغول نوشتن اسامی هستند که معلوم شود مادر کدام عثمانی بوده و کدام نبوده این مطلب بعد از سه ماه لابد منتج نتیجه خواهد شد و اینکه از انجمن ها نوشته اند که حضرات آقایان بیاید اولاً آمدن آقایان اشکال دارد و از اشکال گذشته علاج کار نمیشود تمهید دولت ایران در خاک عثمانی منحصر با آقایان نیست دو عثمانی خیلی از ایرانی هست باید گفتگو شود که بجه قانون میخواهند این تدبیرات را بکنند.

المصل که حکام شد امثال وصول مالیات بعهده حکام است حال چه اختصاص دارد که باید به خود مأمور مخصوص برود.
رئیس - این مسئله را باید وزیر مالیه جواب بدهد ولی مقصود این است کار از روی تحقیق بشود مجلس نمی تواند رسیدگی باین امورات بکند انجام آنها با وزارت خانهها است در این خصوص وزیر مالیه گفته شده و بجانب مستشار الملک گفته شد عاقبت قرارداد که موافق و مخالف در آنجا مجلس کنند و هر چه را تحقیق کردند تلگراف نمایند.
حاج سید عبدالحمید شهبانی - جناب آقای علی یاری شخصی هستند که ابتدا خود را دخیل در این گونه امورات نمیکنند و خیلی هم در امورات سیاسی اطلاع دارند باین حال چیزی که مرقوم داشته اند بوقت اجرای گدازده شود تارفع اغتشاش شود.
آقای میرزا سیدعلیق - نیم ساعت است که اوقات مجلس باین مذاکرات صرف شده در صورتیکه دوشاد عادل داریم یکی آقای آقا سید علی و یکی وکیل آنجا در این صورت چه اهمیت دارد که حکماً مشیر الملک مأمور مالیه باشد.
حاج سید نصر الله - ما نباید اسکاها را بزرگتر بخواهیم اهم از این که تغییر بدهند یا موجدات رضایت آنها را فراهم نمایند.
رئیس - کلیه باید نتیجه این را فرار داد که وزارت خانه امنیت آنجا را حاصل نمایند.
آقای سید حسن تقی زاده - صحبت از امنیت ولایات شد و فرار شد باید داشت شود حال باره از جاهاست که باید فوراً جلوگیری شود اگر چیزی تسامح شود عقرب فتنه خواهد شد چنانچه در آذربایجان مدتی است هر روزه در یک سمتی فرغا میشود این ایام در اردبیل فساد برپا شده که ممکن است بقتل و غارت برسد و از همه جا بیشتر بشود ایلات از حمل آذوقه باریل جلوگیری کرده اند و تلگراف اردبیل را قطع نموده اند باید یاد داشت شود که بوزارت داخله این هم اطلاع شود تا تالیف فتنه نشود تلگرافی از استارا رسیده خوب است قرائت شود قرائت شد قریب باین مضمون بتوسط جناب اجل آقا سید حسن تقی زاده حضور محترم و کلامی مجلس مقدس بر طبق احکام صادره از انجمن تبریز و نظام الملک بارجاع سوار یولادلو پس از صدور تلگراف سوار اطراف رامحاصره متظاهرن به بقعه شیخ تعصن جسته اذوقه را ممانعت کرده اند.
سوار فرستادیم از روسیه آذربایورد یک نفر را کشته اند تا مستبد و معتدین باستظهار سوار یولادلو و حکومت قصد دارند انجمن را از اردبیل سلب نمایند انبیا باقیات استعین.

فخر الملک - هر چه در این موضوع گفتگو شود بی نتیجه است باید وزیر امور خارجه را در کبھیونی خواست و از همه قاعدها خواست و پس از ملاحظه آنوقت مذاکره و گفتگو شود.
آقای میرزا علی نقی - به این طور که آقای مشاور الملک گفتند چه ضرر دارد رفتار شود.
رئیس - صحیح است ولی این کاری است که باین هیله نمیشود باید وزیر امور خارجه را خواست و مشاور الملک هم حضوراً هستند و گفتگو میشود.
حاج سید نصر الله - بعضی چیزها است که باید فوراً اصلاح شود مسئله یزد عقرب مثل مسئله گرامان شاه منجر بفساد خواهد شد.

احسن الدوله - از زنجان خبر داریم که چه شده است همینطور سایر جاها.
صدیق حضرت - عجله در مسئله یزد اقدام شده و بوزیر مالیه نوشته شده که مشیر الملک را نفرستند.

رئیس - آنچه اطلاع دارم مشیر الملک نرفته این جا است دولت قرار گدازده که مخالف و موافق در یزد مجلس نمایند هر رازی از آن مجلس صادر شود همانطور رفتار شود.

حاج سید نصر الله - بالاتر از این نیست که جمعی میخواهند وجهی نمیشوند حالا باید دانست که این شخص چه خصوصیتی دارد که حکماً باید او باشد.

حسام الاسلام - در حقیقه این اختلافات بواسطه نبودن دستور الملک حکام است پس او را بفرستند تا تکلیف معلوم شود.

وکیل التجار - مشیر الملک حکام که نیست فقط مقصود متظاهرن اینست که او مأمور مالیه نباشد و این بواسطه آنست که یاره تدبیرات و اجافات بر آنها وارد نشود این مطلب هم اهمیت ندارد کس دینکرا بفرستند.

رئیس - در این صورت کار مجلس منحصر میشود باینکه اتصالاً شخصی را بفرستند شخص دیگری بجای او بگذارند.

حاج سید نصر الله - چاره چیست باین امنیت بمملکت داد بانه؟

وکیل الرعایا - با خود یزدیها گفتگو شد قرارداد تحقیق شود که این شخص متمسکی است یا نه و اینکه این مرقوم جناب آقا سید علی رسیده دیگر جای تردید نیست وزیر مالیه هم همراه است دیگر مشیر الملک را نخواهد فرستاد.

حاج میرزا آقا - بموجب تلگراف دستور -

همید سعد السلطنه راز شهر بیرون کرده اند و یک نفر هم کشته شده دیشب که حکم اتابک رسیده چند نفر را فرستاده بجهت حفظ بازار و سعد السلطنه در سلطانیه است طیب بجهت مسالیه او فرستاده شد ولی مشکل است مصالحه نتیجه بخشد بازار جمعی است جمعی یازده اموال سعد السلطنه بامر وزارت رفته است و امنیت نیست تلگراف دیگری بر ضد این تلگراف قرائت شد قریب باین مضمون تعصبات سعد السلطنه از حد گذشت یک نفر را تنگ نگر گذاشته و یک دختر را بخواست ببرد رفته خانه آقا تعصن شده آقا یعقوب نام هیچ عارض نداشت بدون حجه سید تومان از او گرفته.
رئیس - بر فرض شبهه را قوی گرتیم که سعد السلطنه ظلم کرده آنها متظلم شوند بمجلس و دولت نه اینکه خودشان بریزند این اقدامات را بنمایند.

وکیل التجار - همین طور است که گفته شد این اغتشاش ماحات و بارها پیدا کرده هر روزی در یک نقطه سرایت میکند معلوم میشود یک منشئی دارد حال خوب است طوری شود که قلع ساده شود.

آقای سید حسین - هر موقع که تلگراف از جانی آمد تحقیق نشد این است که نتایج آنرا می بینیم حالا اگر همین مسئله را تحقیق نماییم معلوم میشود و از سایر جاها هم جلوگیری میشود آیا قبل از این تلگراف از دست سعد السلطنه شکایتی بمجلس شده بود یا بصحیح اسلام اظهاری شده است یا از پدر این دختر گذر تلگراف است شکایتی نسبت بسعد السلطنه شده است همچنین از خود جناب آخوند ملا قربان علی که مسلم آنجا است هیچ اظهاری نشده است حال یک نفر آمد آخوند ملا قربان علی شرات کرده ره طی بقود جناب آخوند ندارد و اگر بنا بشود حکومت از شوری جلوگیری نماید نیاید خلق شورش کنند و بریزند خانه او را غارت نمایند در این صورت نمیشود از سایر جاها جلوگیری نمود.

آقای شیخ حسین - نظامنامه انجمن ایرانی یک ماه است از طبع خارج شده بکجا فرستاده شده است
رئیس - یک چاپ شد چون چند غلط داشت آن توقیف شد و مجدداً چاپ شد همین روزها فرستاده میشود ولی گفته شد مأمور یزد با نظامنامه آن روز هم خیلی مذاکره شد اعتقاد بنده این است که باید مأمور یزد یا از طرف وزارت دست بکشد و کلاً اطمینان بآن شخص داشته باشند در این خصوص خوب است رأی گرفته شود که مأموری از طرف دولت برود یا از طرف مجلس مخصوصاً رشت لازم است بر حسب خواهشیکه آقای حاجی خانی کرده اند یک نفر از طرف مجلس برود من دونفر را انتخاب کردم یکی شاهزاده جلال الملک که بسیار جوان آزموده عالمی است یکی هم محمد صفی خان گویا محمد صفی خان را قبول کرده اند.

حاج سید نصر الله - این ماب خیلی خوب است ولی همینقدر که نسبت مأمور بمجلس داده شده آنوقت مفسدین فتنه خواهند کرد چنانچه تمام کارها را نسبت بمجلس میدهند مثل اینکه در کتب سابقه هم یک کلاه کفری پیدا شود نسبتش را بمجلس میدهند.

آقای میرزا محمود خواساری - ما باید این کار را از وزارت داخله بخواهیم اگر از طرف مجلس

حاج سید نصر الله - اینست که میگویند هر کاری در جاهای دیگر معمول است در اینجا هم معمول بشود بنده عرض میکنم هر چه مطابق شرع است باید معمول شود و این که میگویند اسکر امینی از طرف مجلس برود تمام جاها بر هم خواهد خورد و ما مسئول هستیم عقیده من اینست که میگویم.

حاج سید نصر الله - نزدیک است مجلس در یک معنی جامعی اتفاق کند و آن اینست که مأمور امین درستی برود ولی بتصویب مجلس باشد.

حاج امام جمعه - مؤاخذه نزد مخلوق یک چیزی است مؤاخذه نزد خدا چیز دیگری است امروز هر چه در این مملکت از قتل و غارت اتفاق بیفتد ما مؤاخذه هستیم این که در سایر جاها

کسی برود تمام اغتشاشات را نسبت بمأمور خواهند داد
حاج سید نصر الله - چون آقای حاجی خانی خودشان تشریف میبرند برشت لابد آنجا ساکت خواهند شد در اینکه کسی یزد مذاکره لازم است
حاج امام جمعه - انتخابیکه در ولایات شده مطابق این نظامنامه نیست اگر مقصود این است که این نظامنامه را بفرستند و اجرا شود مادامیکه مأمور از طرف مجلس نرود رفع فتنه نخواهد شد این مسئله فوق این است که میگویند چون وزارت داخله مسئول است باید از او خواست بنده عرض میکنم مسئولیت رفع فتنه و کشته شدن و غارت اموال را نمیکنند بر فرض آن وزیر را مأمور نمایم تا یک نفر نماینده کمی مجلس نرود مقدمه رفع نخواهد شد.

رئیس - تمام این فرمایشات صحیح است حالا خوب است مجلس بکرای شود تا تکلیف معلوم گردد
حاج سید عبدالحمید شهبانی - غالباً این مطلب گفته میشود که اگر کسی برود اهل مجلس مسئولند اگر بنا باشد کاری را مجلس برای ملت بکند نباید از مسئولیت بترسد اگر باید ترسید باید از خدا ترسید البته هر مرتبیبی را مجلس صلاح بداند بر فرض چند نفر هم مخالف باشد نباید ترسید.

رئیس التجار - عقیده بنده آنست که اظهارات آقای حاج امام جمعه فوراً در موقع اجری گدازده شود اگر از طرف مجلس نماینده برود تمام مخالف و موافق حرف او را خواهند شنید.

حسام الاسلام - باید مدرک کار را پیدا کرد و مدارک آن اینست که بایکجا نمیشود راه رفتن این نظامنامه ایرانی که باید مجری شود این یک پائی است و یک پای دیگر حدود حکام است که تمام شود و بصره رسیده هر دو باید باهم فرستاده شود آن وقت ببینیم مخالف دولت و ملت کیست برقع آن پرداخته شود.

آقای سید محمد جعفر - اینکه گفته اعضای انجمن تغییر داده شود این تغییر اسباب تولید فتنه خواهد شد و کفار حکومت شود هر ولایتی اعضایش زیاد شده خود آنها بحکم قرعه خارج نمایند و اگر کم است بانتخاب و اکثریت آراء زیاد نمایند.

آقای سید حسن تقی زاده - آن روز عرض کردم هر چیزی تکلیف مجلس نیست هر کاری هم یک ترتیبی معنی دارد اگر ما بخواهیم تمام را تغییر بدهیم نمی شود آیا به بینیم ممکن است ما خودمان قوه مجریه بشویم اینکار وظیفه مجلس نیست چون خارج از وظیفه مجلس است محتاج برای گرفتن و مذاکره نیست باید دست بدست یکدیگر داد و دولت را بر دم شناختند این میشود امروزه چهار زحمت شویم منتظر محض اطمینان باید اشخاصی که از طرف وزارت داخله میروند اشخاصی باشند که طرف و توفیق مجلس هم باشند.

آقای شیخ حسین - اینکه میگویند هر کاری در جاهای دیگر معمول است در اینجا هم معمول بشود بنده عرض میکنم هر چه مطابق شرع است باید معمول شود و این که میگویند اسکر امینی از طرف مجلس برود تمام جاها بر هم خواهد خورد و ما مسئول هستیم عقیده من اینست که میگویم.

حاج سید نصر الله - نزدیک است مجلس در یک معنی جامعی اتفاق کند و آن اینست که مأمور امین درستی برود ولی بتصویب مجلس باشد.

حاج امام جمعه - مؤاخذه نزد مخلوق یک چیزی است مؤاخذه نزد خدا چیز دیگری است امروز هر چه در این مملکت از قتل و غارت اتفاق بیفتد ما مؤاخذه هستیم این که در سایر جاها

این کار ما مجلس نیست صحیح است ولی تفاوتی در بین است و آن این است که مردمان آنجاها تربیت شده اند بعضی رسیدن نظامنامه در بلاد خارجه فوراً انتخاب شده منظم میشود اما این جا ما تربیت نشده ایم و این انجمنها هم بی ترتیب شده اگر بخواهید این نظامنامه مجری شود بدون نماینده مجلس نمیشود و مقدمه بزرگی واقع خواهد شد تجربه هم در این مملکت معمول است حالا خوب است تجربه بکنید.

آقای سید حسن تقی زاده - در هر صورت ما باید از تربیت خارج نشویم باید مأمور از طرف وزارت داخله برود ولی باید ما بتوسط تلگرافات بدون تاخیر مردم حالی نمایم که این شخص طرف و توفیق مجلس است.

شاهزاده اسد الله میرزا - اینطور که تقی زاده فرمودند موافق قانون است ولی عقیده بنده هم با حاجی امام جمعه یکی است بواسطه اینکه فعلاً مردم یک سؤظنی از دولت داوند که بدین ترتیبات رفع نمیشود.

مخبر الملک - دو مطلب در این جا گفتگو شد یکی اینکه این جزئیات در اینجا گفتگو نشود من عرض میکنم این مطلب که بمجلس بواسطه تلگرافات رسیده همان طور هم بدولت اطلاع داده شده و شروع با اقدامات مینمایند مثل همین مسئله زنجان که شما مشغول صحبت هستید و از طرف دولت اقدامات شده پس خوب است همه وقت بخواهید یک نفر از طرف وزارت داخله در اینجا حاضر باشد که در این مواقع شوال شده با اقدامات ایشان هر ایرادی داری بکنید اما در خصوص رفتن مأمور از طرف مجلس یا از طرف وزارت داخله البته اگر از طرف وزارت داخله برود و طرف و توفیق مجلس باشد بهتر است ولی شما در همه این مأمورین گفتگو نمایند که چند نفر برود لافل شصت انجمن دارند لابد شصت نفر میخواهید و انتخاب این اشخاص و اعضا انجمنها مدتی وقت میخواهد گذشته مخارج میخواهند عقیده بنده این است که عجله بهر ایالتی که مرکز است بکنند رفته انجمن را دایر نمایند بعد از آن انجمن مرکزی آدم رفته در ولایات ترتیب را صحیح نماید.

وکیل الرعایا - آیا این مأمور در همه جا میرود
رئیس - در جاییکه اشخاص موثق هستند خبر مثل اینکه جاییکه ظاهر الدوله است لازم بر رفتن مأمور نیست حالا رای گرفته میشود برای اینکه دو نفر یکی از طرف مجلس و یکی از طرف وزارت داخله فرستاده شود یا فقط یک نفر فرستاده شود از طرف وزارت داخله که محل و توفیق مجلس هم باشد هر کسی میگوید دو نفر برود و رفته آبی بدهد هر کسی میگوید یک نفر برود و رفته سفید بدهد و رفته رای منتشر شد آبی ۴۴ سفید ۳۳ امتناع ۹ اکثریت آراء بر رفتن دو نفر شد (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۱۸ جمادی الاولی
دارالشورای ملی
 خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۷ آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

آقای میرزا ابراهیم - دیروز مذاکرات از اغتشاشات زنجان بیان آمدند بود بنده حاضر نبودم چون وزارت داخله گفته بودند که وکیل زنجان بیاید کمدا کرده شود اقدامات لازمه بعمل آید بنده رفتم بامامان وزارت داخله ملاقات شده گفتند شما بروید هر طوری که صلاح میدانند در تأمینات آنجا

اقدام نمایند بعد با هم اطلاع بدهید تا اقدامات لازمه از طرف وزارت داخله بعمل بیاید بنده رفتم در تلگراف خانه امام علما و اشراف و امراء و اعیان را عصر بتلگراف خانه خواستم حاضر شوند عصر اشرف الدوله نظام الملک و آقامحمد آقا چند تن دیگر هم اتفاقاً حضور یافته مخابرات لازم بعمل آمده معلوم شد این اقدامات از طرف اشراف بود و هیچ وجه از طرف علما و اعیان اقدامی نشده بنده سعد السلطنه را نیز شناسم در یازدهم شهری که بنده بنده بظهر آن آمدم و هم در مقدمه آن ماه حرکت کرد و هیچ وجه ملاقاتی هم نشده در این مدت بطور خوشی بنده آنجا را نگاهم داری کردم که تاکنون از طرف زنجان کلمه عرض شکایت نشده بنده بطور ملازمت بتوسط قلم رفع کردم که همیشه باهم بودند ولی این چند روزه بعضی از مفسدین از اینجا رفتن کرده اند که زحماتش ماهه بنتر بهر رفته اینک تلگرافاتی که مقابله شد قرائت میشود مطلب تا اندازه معلوم خواهد شد قرائت شد قریب باین مضمون بود حضور اتابک اعظم اجمالا عرض میشود مشروحاً از قراری است که سابقاً عرض شده از طرف حکومت اقدامی برخلاف نشده نه دختر از کسی کشیده شده و نه ظلمی واقع شده حکومت با کمال خوبی رفتار کرده فقط بواسطه کسی گندم قفسن شده بود حمل نشود چند نفر از اذانات خواستند بپردن نگذاشتند فردی آن روز یک نفر سید بشیر نام را که آدم آخوند ملا قربانلی بود حکومت گرفته کتک زد جمعی باتوبیعی و اشراف صبح بیازار ریخته بازار را بسته بدینار الحکوم ریخته محسوس را خلاص و دار الحکوم را خراب و اموال حکومت را بگارت برده بدو نفر سید و دو نفر توبیعی حکومت را گیر آورده و سه زخم مکرر بحکومت زده یک نفر فراس او را خانه وزیر برده یک ساعت بعد خبردار و بیغانه وزیر ریخته وزیر فوری حکومت را در شبکه نشانیده بیرون شهر برده عصری جمعیت متفرق دیگر آنچه اتفاق افتاده معرک آنها از تهران سید سلطانیه و مظفر الدوله بوده معرک ولایتی را خود آقا شیخ ابراهیم میدانند و از اهل شهر کسی نبوده مسکر آقا میرزا هاشم شیاه لشکر تاحال چنین اقدامی نشده که حاکمی را این طور اهانت نمایند تا اسحاق حق نشود و اشراف اخراج نشوند لایدم خارج نشویم هشت ماه است موز کابچیان مظفر الدوله چند نفر تاجر را زخم زدن به عرض رسید اقدامی نشد سعد الدوله مشغول جمع آوری غارت شدهها است شمشیر جواهر نزد همان سید بشیر بوده انجمن بواسطه این اغتشاش هائمتیل شده در خصوص وکیل صراحت عرض میکنم وکیل ما آقا شیخ ابراهیم و مقبل لشکر است و غیر از این دو نفر کسی را وکیل نمیدانیم هر گاه سلطانیه خود را بوکالت قلم دهد ما وکیل خود را خواهیم خواست و آنی هم راحت نخواهیم ماند آقای میرزا ابراهیم که آقای شیخ الاسلام هم حاضرند مسعود الملک در سلطانیه مشغول مصالحه بودند حال حکومت بتیاری منقلب و چهار استخوان از سر او بدر آوردند ترکیب دو نفر توبیعی و چهار نفر از سادات و بستگان آخوند بودند هر چه حکومت التماس کرده که بمال قناعت نمایند رضای نشده گفتند آخوند گفته اند تراکشیه.

آقای میرزا علی تقی - جناب آقا شیخ ابراهیم سه ماه است از بابت زنجان گفتگو کردند و هیچ جلو گیری نشده.

حاجی سیدباقر - این اعتبار نامه ها چه ضرر دارد در این مجلس خوانده شود و معلوم گردد. **رئیس** - تمام اعتبارنامه ها مثل یکدیگر است معنی خواندن در اینجا توجیه نمیشود باید انجمنی تشکیل شود تا صحت و سقم آن معلوم شود.

آقاسیدحسین - باید این اعتبارنامه مطابق نظامنامه انتخابات باشد هر کدام موافق باشد باید قبول و هر کدام مخالف باید رد کرد.

اجین الدوله - مدتی است که این قرائت اعتبارنامه را بنام من هرایش رجوع کرده اند بنده سر پسته عرض میکنم هیچکدام آنها را اطمینان ندارم مادامیکه واسطه در این مملکت در کار است هیچکاری از ایشان نخواهد رفت.

آقاسیدمحمد تقی - در مسئله انتخابات هیچ وقت باید ملاحظه در کار نباشد.

آقا سید مهدی - یک روز اعتبارنامه ها را ملاحظه کردیم تمام مسجل و خوش خط بود از کجا ممکن است شخص صحت و سقم آن در صورتی که باحوال صاحبان امضاء بصیرتی نیست و از این گذشته آزادی نداریم که بگوئیم این اعتبارنامه صحت ندارد **رئیس** - این گفتگوها زیاد است از این اعتبارنامه مامودی صحیح است باقی با نظامنامه مطابق نیست اگر بخواهیم سخت گیری نمایم باید دو باره انتخاب شود ولی مافعات کردیم که هر اعتبارنامه که مخالف بیما کرد او تعقیب شود.

آقاسیدمحمد تقی - آقا شیخ ابراهیم که وکیل هستند بوجوب اظهار نظر حال به بیستمین نظار این اعتبارنامه آقا را مهر کرده اند پناه.

سیدالحکما - انجمن هرایش چه تصمیم دارد هنوز کسی تصدیق اعتبارنامه او را نکرده است و کات او را در مجلس رسمیت پیدا نکرده او تصصیری کرده چه ربطی به دیگران دارد.

آقاسید محمد تقی - اگر اینطور باشد ایراد برانجمن هرایش وارد است که در این مدت چسرا رسیدگی نمیشود که تکلیف معلوم شود.

سیدالحکما - همه کم بوده است که رسیدگی شود و از آن گذشته اعتبارنامه این آقا را ما تصدیق نکردیم و اهدیت پیدا نکرد که داخل مجلس شده.

رئیس التجار - مطالب جناب آقای زاده صحیح است اینکه میگویند مطالب بوزارتخانه رجوع شود همین مسئله روزنامه ها را بر جای میگویند میگویند هنوز قانون آن نوشته نشده.

وکیل التجار - اگر بنا باشد از روی نظامنامه ملاحظه شود خیلی اسباب زحمت خواهد شد زیرا که مردم اول کار درست ملتفت نبودند پس همانطور که رئیس فرمودند باید ساکت باشیم تا وقتی که معارض پیدا شود.

رئیس - مطلب جناب آقای زاده اختصاص بروز نامها ندارد مطلب کلی است در این که کیسیون جدا باید تشکیل شود مطلب صحیحی است.

احسن الدوله - چون مطالب اینجا رسید عرض میکنم مابین زحمت را قبول کرده و با استحضار مجلس کیسویی تشکیل داده رسیدگی مینمایم ولی کارتی طبع شود که پس از تصدیق اعتبارنامه از انجمن آن کارت داده شود که وکیل داخل مجلس شود.

حاج عبدالحمین شههانی - روزنامه بمنزله حس مشترک است نسبت سایر حواس در وجود مملکت اگر بنا باشد روزنامه توقیف شود سایر حواس مختل و بی نتیجه میماند ولی چیزی که هست باید حقیقت روزنامه را داشته باشد خوب را خوب و بد را بد بنویسد تا مردم متنبه بشوند هر مطلبی که نسبت میدهند هرگاه از عهدتها پیشتر ایند باید طرف مقابل مجازات شود و الا باید آنها مجازات شوند هجالة باید وزیر علوم جلوگیری کند مادامیکه قانون نوشته

پس باید قبل لشکر بیاید **شیخ حسین** - از روز انعقاد این مجلس تاکنون یک طایفه بمادامی بودند که ظالمین و مستبدین

نشدند ملاحظه شود چیزی که برخوردن بکسی باشد نفیستند.

آقاسیدحسین - اگر باین ترتیب که روزنامه ها بوزیر و قریب هر چه میخوانند بنویسند جلوگیری نکنیم بدولت و ملت خیانت کرده ایم.

آقاسیدحسین - روزنامه آینه ملی است فرق مابین وزیر و بقال نیست باید هر چه را میبیند بنویسد شما هنوز از وزیر رعب دارید در این صورت چه طور در این مجلس نشسته اید البته هر چه را قیظ کرد باید بنویسید هرگاه از عهدتها اثبات آن بر آمد خدمتی بدست کرده و الا مجازات شود در این خصوص مذاکرات زیاد به بیان آمد حاجی میرزا علی آقای تبریزی تعلق مفصلی ایراد نمود قریب بدین مفاد که آنچه را روزنامه نویسی مینویسد با تعلق میکند نسبت آن بایسوم است مثل این که گفته شود فر فر فر فر فر فر است یا بعضی است در این صورت هم تا نسبت بعضی معین داده شده مثل این که فلان کس با هم دروغ گو است یا نسبت بعضی بدون تعیین است مثل این که بعضی از فر فر فر ها کم فروشد در این حال تمام این نسبت ها را یکی نباید فرض کرد هرگاه نسبت به سوم داد باید تحقیق شود و اثبات کند و همچنین هرگاه نسبت را بعضی معین داد باید اثبات کند و ولی هرگاه نسبت را بعضی غیر معین داد باید استنباط شود که مقصود از این پیش کدام فرد بوده است بهماز تعیین آن فرد معین حق دارد اثبات بخواهد و بفریز این ترتیب حق بر او وارد نیست باید ادعای اثبات نماید نه هر کس

حاج سید نصیر الله - پیش از این در این موضوع حاجت به گفتگو نیست باید بدین مقدس اسلام بد گفته نشود و هرگاه نسبتی داده شد بر عموم مسلمانان فرض و تعتم است که آن نسبت را از آن بدهند و نسبت دهنده بسجازات برسد در موارد شخصی باید شخصی که نسبت باو داده شده احضار جق خود را بخواهد مجلس در حقوق شخصی گفتگو نمیکند.

آقاسیدحسین - اطمینان ملت بدو چیز است یکی رهبری که اعلیحضرت و وزیر میبندند یکی هم عایدات دولت بیانک وارد شود در خصوص بانک مذاکرات زیاد به میان آمد جناب معین التجار شرح اقداماتی که از طرف موسسین بانک تاکنون شده اظهار داشتند که چند فقره پول بانک اساس بانک هنوز مرتب نشده بدولت داده صوم و کلا از این اقدامات مؤسسین بانک اظهار رضا مندی کردند قرار شد مجلا در این خصوص اقدام شود مذاکره در خصوص مطالبات سرانها شد که در خانه رفت تمام این اغتشاشها از بی پولی است حال مجلس هر اقدامی در این خصوص میتواند بکند که خدمت بزرگی بدست کرده است.

آقاسیدمحمد جعفر - من از طرف ولایات خودم معلومات زیاد در خصوص بانک و همراهی اهالی آتجا باین اساس دارم ولی دو چیز لازمست اول اطمینانی که مردم بدانند پولی که میدهند از میان نیرود دوم اینکه در هر ولایتی یک نفر رامعین کنند که مردم باو مطمئن بوده پولهای خود را بدهند.

رئیس - مقصود همین است که مردم بپه راه باید اطمینان حاصل نمایند.

عمادالحکام - این اشخاص که موسس بانک هستند چنانچه کاملا اطمینان دارند باید یک محلی را معین نمایند و اجرائی از برای آن ترتیب بدهند تا مردم ببینند و همراهی کنند.

حاج محمد اسمعیل آقا - عرض کردم ترتیبات سابق از میان رفت اطمینانها از برای ما بالا تر از این نیست که خود اعلیحضرت هفتصد و پنجاه هزار تومان شرکت میکنند و عایدات دولتی هم وارد بانک میشود.

حاج میرزا آقا قدرلوزم تشکیل بانک هیچ شبهه نیست ولی باید بدانیم که بدایه لازم است مردم امنیت مالی و جانی داشته باشند تا همراهی کنند امروز خلق ایران امنیت مالی و جانی ندارند این تصصیر دولت است باید امنیت بدهد تا مردم مطمئن شوند و پول خود را بدهند.

حاج میرزا آقا قدرلوزم تشکیل بانک هیچ شبهه نیست ولی باید بدانیم که بدایه لازم است مردم امنیت مالی و جانی داشته باشند تا همراهی کنند امروز خلق ایران امنیت مالی و جانی ندارند این تصصیر دولت است باید امنیت بدهد تا مردم مطمئن شوند و پول خود را بدهند.

عزیزه از رحیم خان چلییانلو بحضور آقای میرزا سید محمد مجتهد ایفاد شده بود قرائت شد مشعر بر استدعا و درخواست عفو و اغماض از تصصیرات او بود **آقامیرزا سید محمد مجتهد** جواب را برای مجلس رجوع کردند مذاکرات زیاد به بیان آمد که تحقیق شود و مجازات داده شود بعضی گفتند هجالة زنجیر از کردن او برداشته شود احسن الدوله اظهار داشتند که چون این مطلب راجع باذربایجان است خوبست با آنجا فرستاده شود که تحقیقات لازم بعمل آید در این موقع چون آخر مجلس بود و کلاهی آذربایجان هم حاضر بودند مذاکرات تا همین جا ختم شد که بعد از روی تحقیق رسیدگی شود.

مذاکرات روز سه شنبه ۲۰ جمادی الاولی

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۱۸ را آقای میرزا طاهر قرائت کردند.

آقاسید حسن تقی زاده - در موقعی که این تلکرافات رسیده عنوان کردن تلکراف خانه خارج از موضوع اهم است این مطلب باید در جزء صدم گفتگو شود شا دراصل اساس گفتگو نمایند تلکراف دست آزاد است.

آقاسید حسن تقی زاده - یکی از مطالبی که لازم است اظهار شود ترتیب بانک است تا کز آن اگر دولتیان که این بنی اقدام نداشتند امروز جداسی دارند ترتیب سابق از میان رفت در تشکیل بانک هم همراهی دارند مثل اینکه شخصی اعلیحضرت از شخصی خود مقصد و پنجاه هزار تومان با بانک همراهی میفرمایند امروز تمام ادارات مختل است افواج پول میخوانند باید اقدامی ما و زای اقدام پیش کرد یعنی باید اقدام فوری کرد نه اقدام فوری از ولایات هم کمک کنند که این کار بزرگ پیشرفت حاصل کند.

آقامیرزا سید محمد مجتهد - چاره فساد را باید کرد.

معحق الدوله - باید اعلامه در این خصوص مشروحا نوشته شود و در روزنامه درج شود که تمام ملت مسجون شوند و اقدامات غیرورانه خود را اظهار نمایند.

آقامیرزا فضلعلی - امروز هم مجددا از بزدهار تلکرافات رسیده انجام کار آنها بکجا رسید **صدیق حضرت** - بوزارت داخله نوشته شد وزارت داخله قرار گذارده اند در مورد انجمنی تشکیل شود و رسیدگی نمایند و اطلاع بدهند.

وکیل الرعایا - اطمینان مردم باین است که عایدات دولت بیانک داده شود.

آقامیرزا سید محمد مجتهد خیال این ها جز فساد چیزی نیست گفتگوی مادریک کلمه بود که علماء نظار جزو مجلس باشند آنها میگویند در خارج از مجلس باشند علاوه کاغذی بنام نوشته که مامیروم بقم و تمام علماء راجع کرده وجه کارها می کنیم یعنی که سلطنت شما بیاد برود و از آن گذشته نوشته اند که مجلس باصول ارباب مآکار

نداشته باشد (توحید) (نبوت) (امامت) (معاد) من
نمی‌دانم اینها چه ربطی بهجس دارد کار از اینها
گذشته یادولت رفع نماید یاوا گذار بملت کند

مانع از ترفیست پس باید معرفی اینگونه علما را
پس بر مردم کرد.
آقا شیخ حسین می‌خواهم این مدارا بتمام
مؤکین برسانم که ما رحمت حضرت حجة (ع)
هستیم آنحضرت امر فرموده اطاعت عالم را بنماییم
ولی آن عالم باید دارای سه صفت باشد سائناگندینه
تارکالهو به مطیعاً لامر مولاه و تکیه دارای این سه
صفت نباشد آن عالم هم مثل سایرین است واجب
الاطاعة نیست.

حاج سید عبدالحمین شهشالی - بنا شد
کسیکه فتنه در بلاد اسلام بکند آن آیه که در
این اینخصوص وارد شده باید خواند و حکمش معلوم
است حال من نمی‌گویم که بعضی این تلکراف مردم
بهم خواهند ریخت ولی امروزه تکلیف این است که
تمام یکی شده حفظ امنیت اسلام را نمایند شما که
و کلانید و علما حاضرند همه شیعه هستند اینک می‌گوید
ممكنونات خواطر مکشوفه این مرد می‌خواهد تمام
را نسبت بکفر بدهد یک علاجی بکنید آن فصل
نظارت علما که بجهة حفظ اسلام ضمیمه قانون اساسی
شده همه جا تلکرافات بکنید و مردم بفهمانید که
این مرد فرضی جز فساد ندارد و اینکه گفته شد
باید از دولت رفع این مفاسد خواسته شود باید
طوری خواست که دیگر دولت غیر از چاره
فوری معرفی نداشته باشد.

آقا شیخ یوسف - ای آقایان علما نجف
شیخ را بنیشتانند خدمت آقای حاج میرزا حسین
نوری بود میفرمود این وجود طوری مستشرق
در دنیا و منظور بفساد است که مثل ندارد.

**مذاکرات پنجشنبه ۲۳ جمادی الاولی
دارالشورای ملی**

خلاصه وقایع و مذاکرات روز سه شنبه ۲۰
آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

آقا سید محمد تقی - مسئله مهمی است که
باید جلو گیری شود گویا خبر کرده‌اند که فردا خاق
باسلمه بمسجد شاه بروند در این مواقع حتی الامکان
باید از فتنه جلو گیری شود.

حاجی محمد تقی - از طرف وزارت داخله
در اینخصوص چه اقدامی شده است ؟
آقا میرزا سید علی نقی - اینکه از وزارت
داخله تا مین خواسته میشود محض آنست که خلق بیارده
اقدامات نکنند که دفع فاسد باشد.

حاج محمد تقی - بریر روز فرار شد در ۲۴
ساعت وزیر داخله اقدامات فوری بکنند که رفع
غائله بشود اگر نکرد خود ملت اقدام کنند
چطور شد ؟

آقا سید محمد تقی - ملت خود بخود حق
ندارد اقدامی بکنند در این موقع با از طرف مجلس
جلو گیری شود که اسباب مسئولیت نباشد.

آقا شیخ حسین - معلوم نیست که ملت می
خواهد کارهای شراکت آمیز بکند البته آنها هم
مسلمان هستند بواسطه آن تلکراف بهیچان آمده‌اند
آنقدریکه ملت از مجلس فرمان بردار است از وزارت
داخله نیست هر گاه متفق هستید اهلانی از طرف مجلس
بشود که ملت اقدامی نکنند تا تود مجلس بتدایر
ملی رفع این فتنه را بکند.

حاج سید عبدالحمین شهشالی - این
مطلب صحیح و پسندیده است ولی باید فهمید که چطور

آقا ملا حسن - هیچ کس راضی نمی‌شود که
مفسده بر پا شود و اختلاف کلمه حاصل گردد ولی
سریعاً از طرف علما و دولت اقدامی بشود که ملت هم
مطمئن باشند.

وکیل التجار - در این که از طرف ملت
نباید اقدامی بشود شبهه نیست اینهم که کار باینجا
رسیده از سوء حرکات خود آنها است که رعایت
احترام زاویه مقدسه را منظور نداشته چند نفر را در
آنجا کتک زدند.

آقا میرزا محمود - بنده خدمت شیخ رسیدم
خلاصه گفتار ایشان این است که اهل مجلس و افراد
ملت را تکلیف کرده بهیچ طوری نمی‌شود جلو گیری
کرد باید فکر صحیحی کرد.

دکتر ولی الله خان - هر گاه مجتهد مقلد
بر خلاف شرع رفتار نماید او بقره تقلید به صدمه
زده است پس بر علما و دین دارها لازم است که
از این مفسده جلو گیری نمایند تمام مردم می‌گویند
که این مجلس از زمین اقدام علما تشکیل یافت حالا
بواسطه این گونه اشخاص می‌گویند علما مضرب حال
مجلس هستند باید رفع این شبهه را کرد.

آقا سید مهدی - چندی قبل که آقای آقا سید
عبدالله و آقای آقا سید محمد مجتهد بمجلس تشریف
آوردند و فرمودند شیخ حضرت عبدالعظیم رفته و
در رفتن خودشان بجهة عودت دادن از مجلس رای
خواستند هر کدامی را بی اظهار کرده و بالاخره
بر رفتن رای داده نشد بنده عقیده خودم را عرض
کردم حالا هم عرض میکنم چاره نیست جز این که
دولت با اتفاق علما رفع این مفسده را بکنند زیرا که
حضرت عبدالعظیم ما من است و از آن گذشته آنها هم
دست خود را نبسته‌اند هر گاه جمعیت بروند زد و
غورد زیاد اتفاق خواهد افتاد.

آقا سید محمد تقی - مطلب دیگر اینکه
دیروز نسبت بمحقق الدوله خلاف ترمیمی رفتار شده
و صدمه وارد آمد می‌خواسته ایشان را بکشند از
خودشان تعقیب کنید.

محقق الدوله - آب بهارستان قدری وقت
وقدری مال بهارستان است دستخطها صادر کرده و آب
را میرند بنده بیافغان باشی اینجا سیردم که
شما همان ترتیب رفتار نمایند دیروز باغبان باشی
آمد که آب را برده اند باغ حاجی باقر صرف
گفتم بروند یک نفر آدم مائل از طرف آنها بیارند
یک نفر آمد سؤال و جواب شد مجدداً باغبان باشی
آمد گفتم بروید بخودش بگوئید دیروز بعضی از
وکیل خانه معین التجار مهمان بودند بخمال اینکه
بنده آنجا بودم شش نفر تفنگچی آمده بودند آنجا که
بنده را بکشند جهت این کار چه بوده است.

حاجی محمد اسمعیل آقا - این نسبت را
نمی‌توانیم بجا می‌یازد ایشان آنجا نبودند و از این
نسبت‌ها هم میری هستند.

مرتضی قلیخان - گویا معین التجار ایشان
را پشیمانانه نباید تعقیب بشود و بهجایزات برسند
البته حاجی باقر بچنین کاری راضی نخواهد بود.

حاجی معین التجار - چند نفر از وکیل
منزل بنده بودند گفتند چند نفر مسلح آمدند توی
عمارت گفتم شما برای چه آمده‌اید گفتند ما فدائی
ملت و کلا هستیم امروز محقق الدوله نسبت مستبد

بما داده بنده بجای محمد اسمعیل آقا گفتم ایشان
رفتند و آنها را ساکت کردند.
آقا سید حسن تقی زاده - این اشخاص
بواسطه اینکه بمنزل وکیلگی بدون اذن داخل
شدند و سوء قصدی بوکیل دیگر ابراز کرده اند
باید بهجایزات برسند.

وکیل التجار - هر وقت یک اتفاقی افتاد
جلو گیری نشد این است که روزی بروز شدت
می‌کنند یک مرتبه جلو بهارستان گلوله انداختند
جلو گیری نشد بعد به یک نفر وکیل گلوله
انداختند جلو گیری نشد حالا شش نفر بقصد کشتن
یک نفر وکیل میروند اگر جلو گیری نشود منجر
بفساد خواهد شد.

آقا سید مهدی - این شخص که می‌گوید بن
نسبت مستبد داده‌اند خود او یکی از مستبدین است
که از تبریز او را بیرون کرده‌اند.
آقا میرزا فضلعلی آقا - اشتباه نشود خود
جناب حاجی باقر شخص منزیه هستند.

محقق الدوله - مدتی است که جمعی از اهالی
نظام در اینجا متظلم و متحصن هستند و از ترتیب
وزارت جنگ هم مسبوق هستیم خوب است اختطاری
بوزارتخانه بشود که این بیچاره‌ها آسوده نمایند
جناب حاجی باقر شخص منزیه هستند.

حاجی محمد تقی - تکلیف فردا چیست خوب
است زودتر اطلاع بدهند که فردا بازارها را باز
کنند و اقدامی نکنند تا از طرف علما و دولت رفع
این غائله بشود.

حاج محمد تقی - تا مجلس تمام شود دیر
میشود خوب است زودتر اطلاع داده شود.

آقا سید محمد تقی - ضرر ندارد چند نفر از
وکیلا بروند و ببازار اطلاع بدهند که فردا بازار
بازا بکنند.

آقا حسینقلی - خوب است جارو برود
خبر کند.

حاج محمد ابراهیم - جارچی نمی‌رسد منهم
نخواهم رسید که صنف بازار اطلاع بدیم خوب است
لامتعه نوشته شود که فردا روی منبر خوانده شود
مردم متفرق شوند (گفتند البته نوشته شود هم حالا
ببازار اطلاع داده شود)

وکیل التجار - بنده بنده باجنه نوشته
شود خود آنها مردم را متفرق کنند.

رئیس - نتیجه همین شد که چیزی از طرف
مجلس نوشته شود باجنهها.

وکیل التجار - یک فکری هم نباید برای
امنیت زواری که میروند بشود.

حاج محمد ابراهیم - متواتر شنیدم که
قریب بانصتفر از اشارات والواط سنگلج را جمع
کرده برده‌اند حضرت عبدالعظیم بدان من این است
که هر چه زودتر این نامه را نوشته و مهر کنند و
بنده بروم مردم را ساکت کنم که مبادا فساد
برپا شود.

محقق الدوله - در صورتیکه این چند
روزه بواسطه این تلکرافاتیکه با طرف شده
مشوش گردیده بیبینم آیا تلکرافات حق دارد که

بدون اجازه وزارت داخله و دولت این تلکراف را
مخبره نماید.

حاج محمد اسمعیل آقا - مادامیکه از
از طرف دولت اختطار نشده که چنین تلکرافات شود
بست و تلکراف آزاد است.

صدیق حضرت - ماله باید بتصویب مجلس
باشد بیبینم مجلس تصویب میکند که تلکرافات
مقاطعه داده شود.

رئیس - مال امسال نیست در دو سال قبل
پنج ساله اجازه داده شده است هر گاه سایر چیزهایی
که پیش اجازه داده شده است تغییر میکنند اینهم
تغییر میکنند.

صدیق حضرت - فرق نمیکند باید بنگذاشت
که کلا ملت را بردارند.

اسدالله میرزا - می‌گویند جلو گیری از
آزادی تلکراف شود در زمان استبداد این طوری
تلکرافات که از طرف ملت میشد تلکرافات بعضی دین
مخبره می‌کرد در صورتیکه دولت میتوانست جلو گیری
نماید این اساس برپا شده بعضی آزادی تلکراف بوده بنده

حاضر هستم که مدلل دارم که این تلکرافات که از حضرت
عبدالعظیم شده ثمری جز در عراق و زنجان نخواهد
بخشد باینحال چطور میشود از آزادی تلکراف
جلو گیری شود.

حاج محمد اسمعیل آقا - تلکراف آزاد
است.

آقا میرزا فضلعلی آقا - در قانون اساسی
نوشته شده که تلکراف آزاد است و در این مصالح عموم
ملت منظور است حال بکنفر یک کاری کرده نمیشود
از همه این مصالح اغماض کرد گذشته اگر این تلکراف
خانه نیکرد باسبب کبیانی و انگلیس می‌کردند.

وکیل التجار - باید تلکراف کنند بهجایزات
برسد.

آقا شیخ عبدالکریم - عقلا و شرعاً در این
مواردی که تولید فتنه میشود آزادی نیست.

آقا سید حسین - اگر تلکراف آزاد نباشد
ضرر آن ملت عاید خواهد شد والا دولت در هر موقع
بخواهد تلکراف بکنند میتواند.

رئیس - پیش ازین در این موضوع مذاکره
نشود لایحه از طرف پنج انجمن بمجلس رسیده
بود قرائت شد قریب باین مضمون حضور محترم وکلای
مجلس مقدس روز چهار شنبه جناب آقا میرزا ابراهیم
خان منشی سابق سفارت فرانسه که در بعضی از انجمن
هاست عضویت دارند و بخولوس و ظن پرستی از شغل
چندین ساله خود استفاده‌اند محض زیارت حضرت
عبدالعظیم میروند در آنجا با شیخ شایو مر مشول صحبت
بودند که چند نفر از کسان شیخ فضل الله باجوب و قداره
ریخته و صدمه زیاد بر ایشان وارد می‌آورند و ایشان
را می‌برند خانه شیخ و بار عبارات لاطائل ایشان گفته
میشود بالاخره جمعی ایشان را خلاص میکنند در این
صورت تکلیف اشخاصی که زیارت میروند چیست
اعضای انجمنها و سایر ملت اگر اندکی صبر بکنند
همیشه کار باستخوان آنها رسیده تحمل نخواهند کرد
خوب است هر چه زودتر جلوا این فاسد گرفته شود که
منجر بفساد زیاد نگردد.

حسام الاسلام - سابقاً عرض شد من لایبکم
لایبکم این شخص دیگر قابل اکرام نیست باقی را
عرض نمی‌کنم.

آقاسید محمد تقی - کسی گمان نکند که غرض همراهی با این شخص است معلوم است این نوع انخواس باید طرد و منع شود ولی بطوری که تولید فتنه نشود (گفتند که در جواب این لایحه بنویسند که از طرف ملت فردا اقدامی نشود تا اعلام و مجلس مقدس بدستگیری دولت رفع این فتنه را بکنند و تا عصر نتیجه را اطلاع بدهند)

مذاکرات روز سه شنبه ۲۴ جمادی الاولی دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۲۲ آقای میرزا طاهر قرائت کردند. حاج میرزا علی آقا و سکبل محترم خراسان قبل از انعقاد مجلس اظهار داشتند دو مطلب دارم یکی از آقایان و کلا استدعا میکنم که بنده رایک ماهه اجازه مرخصی بدهند که بروم مشهد و عیال خود را بیارم چون مرخصی ندارم مجبور هستم که شخصا بروم. عمو از غیبت ایشان اظهار تأسف کردند ولی چونه طلب اضطراری بود راضی شدند مشروط بر اینکه زیاده از ماه بطول نیانجامد طلب دیگر از نویسندگان مجلس خواهش نمودم که این مطالب را نوشته بسم عمو برسانند در زمان حضرت رسول (ص) این کتب حالیه مدون نبود و اغلب مطالب در دوره های بعد از راه مقدمیت واجب با مستحب شد بزحمات زیاد تعقیق و تدقیق شد حال حالیه این مجلس هم مثل همان کتب و مدارس است و این مجلس بمنزله یک مدرسه است و کس را شهبه در رجعت است نیست هر گاه کسی بشبهه مطلبی بر او مبهم مانده باشد و در موافقت این مجلس با اساس شرع مقدس در شبهه بوده باشد بنده حاضر هستم که از روی ادله شرعیه بر طبق آیات قرآنی و اخبار نبوی جزئیات و تکلیف را علی رؤس الاشهاد مدلل بدارم که سر موئی با احکام شرع مقدس مخالفت ندارد عمو حضار دعای خیر نموده بقاء و دوام وجود اینگونه اشخاص عالم حقیقی را از حضرت حق خواستار شدند.

بحر العلوم کرمانی - عزیزترین چیزها وقت این مجلس است علمای کرمان بنده را بوکالت انتخاب کردند این مطلب هم پوشیده نماند که اهالی کرمان دیناری هم بواسطه پریشانی امانه بوکلا نداده اند از این باب هم کمال افتخار دارم ولی اکنون بنده بواسطه پاره مغز و استعفاء میخواهم.

تلگرافی از عراق رسیده بود قرائت شد در این باب مضمون توسط آقاسید حسن تقی زاده حضور کلای اعظام مصفا الملک که مأمور حرکت دادن حاج آقا محسن بود دارد شد پیش از آنکه از طرف مصفا الملک اقدام شود حاج آقا محسن اشرار را فرستاده دکان را بسته دیشب جمعی در پشت بام بازار ها و قریه مشغول شلیک بودند امنیت سلپزود تر علاج نمایند (انجمن معالی عراق) ایضا توسط آقای تقی زاده حضور مجلر بعد از تراکم تلگرافات حاجی آقا محسن رفته بهما و حال دعوت کرد بشهر تعذبات و ظلم زیاده از سابق خاصه نسبت باهل انجمن همه نوع تهدید میشود هر گاه جلو گیری نشود جان فدائیان در خطر خواهد بود مستثنی آنکه هر طور صلاح بداند رفع این اشرار را بنماید الفوت الفوت انجمن اتحادیه عراق.

احسن الدوله - جهت آنکه مثل سالارالدوله که پسر شاه بود و یافی شد در ۲۴ ساعت او را

گرفتار کردند ولی حاجی آقا محسن و هر کس مدعی مجلس میشود روز روز تقویتش زیاد تر میشود چیست آقاسید محمد تقی - کسی گمان نکند که غرض همراهی با این شخص است معلوم است این نوع انخواس باید طرد و منع شود ولی بطوری که تولید فتنه نشود (گفتند که در جواب این لایحه بنویسند که از طرف ملت فردا اقدامی نشود تا اعلام و مجلس مقدس بدستگیری دولت رفع این فتنه را بکنند و تا عصر نتیجه را اطلاع بدهند)

آقاسید حسن تقی زاده - علاج ظاهر است باید لایحه نوشته شود.

وزارت داخله که هر چه نوشته شد و گفته شد نتیجه نبخشید در خصوص اردبیل و غیره و ما کو گفته شد که اینها فوری است باید عاجلا جلو گیری شود نند چهل و چهار طایفه در اردبیل بهم ریخته در ما کو مقتصد خانوار متواری شده اند آنچه باید قتل و غارت شود شد هیچ اقدامی نشده جدا جلو گیری را از ایشان بخواهید از حاجی آقا محسن قرار بود که همان روزها جلو گیری شود چه شد؟

حسام الاسلام - اعتقاد بنده این است که هیئت وزرا را بخواهید و مسئولیت را بعهده تمام آنها بگذاریم اگر اقدام شد فیها و الا و کلا کلا استعفا بدهند و تکلیف را بخود ملت واگذار نمایند.

احسن الدوله - بنده تمام تقصیرات را و کلا میدانم که مثل امزجه سوداوی در آتی بجوش آمده و بعد از دو ساعت از جوش و خروش میافتند و الله دولتها از شما مایوسند خودمان هم مایوسیم.

حاج محمد اسمعیل آقاسید تقی - هیئت وزرا هجوم آوردند که مجلس نیکی ندارد ما مشغول کار بشویم محض امام حجت مام در این مدت نهایت همراهی را کردیم اگر چه میدانیم همراهی کردن آنها هم مضر ثمری نیست نباید وزرا هم ملتفت نباشند هیچ عده در جای دیگر است آن اشخاصی که دور دولت را گرفته اند بیکداند کار از پیش برود مسامحه پیش از این نمیشود قتل و غارت اردبیل از این جزئیات نیست تلگراف را پاره کرده اند معلوم نیست چه خبر است.

آقاسید حسن تقی زاده - ما بطور اصول مشروطیت رفتار نمیکنیم هر جا صرفه دارد رفتار میکنیم هر جا ندارد نمیکنیم در تمام دنیا کلیه مطالب بملاحظه یک نکته راجع بوزارتخانه است که آن مسئولیت باشد ولی ما برخلاف رفتار میکنیم هم استقلال وزرا را میخواهیم هم امنیت بلاد را و هر مطلبی که رجوع میشود میگویند نباید وقت معین کرد و حال آنکه باید خود وزارتخانه آن مطلب را فوراً بدارد وقت معین انجام بدهند و اگر غیر از این باشد تکلیف معلوم است وبالمره امرها مشتبه شده است که وزرا ثابت لایقین هستند.

آقاسید حسن تقی زاده - امروز دو قوه در مملکت موجود است یک قوه در دست مجلس که باعالی رفتار میکند یک قوه هم در دست دیگری است مجلس باید قوه خود را زیاد کند و بر او غلبه حاصل نماید.

آقاسید حسن تقی زاده - این سببتهائی که در بساط وزارت داخله می شود بعد از این حاوری خواهد شد که وزیر داخله وزیر ثابت الوزاره باشد باید ما تمام کارها را بگردن وزرا بیندازیم حتی اینکه اگر در بلوچستان اتفاقی افتاد بگویند وزیر داخله مسئول است ولی باین ترتیب اگر در هر جزئی از زیری همراهی بکنید خلاف ضد است و هر یک از کلام حق دارند از زیری شکایت بکنند.

آقاسید حسن تقی زاده - قرائت وزرا را خواهند حاضر شوند دیگر این گفتگوها لازم نیست.

حاج امام جمعه - اعتقاد خودم را عرض میکنم مکرر گفته ام باز هم میگویم مادر این بهارستان آسوده نشسته ایم و روزی دو ساعت هم با اینجا آمده و میرویم و اید از سایر جاهای مملکت خبردار نیستیم که چه میشود تلگراف اردبیل چنین بود که قلام بست تا چند فرسخی اردبیل رفته و قریب از صدای شلیک تفنگ چیزی شنیده شما گمان میکنید همین چند کلمه مملکت آسوده میشود من بر حسب تکلیف میگویم که تمام مردم داعی بفساد هستند تا مجازات نباشد نمیشود تا قوه مجریه نباشد منظم نخواهد شد تقصیر وزرا چیست فسون که ندارید پول که ندارید پس فکری کنید که امنیت حاصل شود حرف را باید بی غرضانه گفت.

آقاسید حسن تقی زاده - پیش از آنکه ما فکر بکنیم عزای عالم فکر کرده اند و گفته اند که

حاج محمد اسمعیل آقا - گمان این است مطالب زیاد نباشد. مطلب یکی است باید پرسیده شود جهت آنکه از طرف دولت اقدام نمیشود در رفع این انقلابات چیست.

برضدیت با مجلس نمودند عجیباً ما اهالی کرمان باقتضای وقت تماماً حاضریم در ایفاء مجلس جاناً و مالاً تا گرافی از سبزووار رسید حضور مجلس مقدس انجمن سبزووار را حاج میرزا حسن برقرار کرد ولی حاج میرزا حسین بر حسب تلگراف شیخ فضل الله درصدد تخریب انجمن است دیشب آقاهای حاج میرزا حسین ریخته بسر و نظار او را زخم زده اند و در صدد قتل و اذیت اعضا انجمن هستند امنیت سبب ختم نمائید.

حاج سید عبدالحمید شهبانی - آقایان سبزووار با هم صدمیت داشتند ولی میان حاج میرزا حسین و حاج میرزا حسین حرفی نبود حالا این حرکات یقیناً ناشی از این تلگراف شده است.

وکیل الرعایا - وقتیکه اتابک وزارت داخله را قبول کرد اشخاصی مثل نایب السلطنه و غیره ضد مجلس بودند اگر میدید که با آنها پیش رفت ندارد بطور قبول کرد پس باید این مطلب را دانست که کار یک ظاهری دارد که خیلی خوب و موجب اظهار تشکر و امتنان است ولی یک باطنی هم دارد که خیلی خراب است. بنده عرض میکنم اگر وزارت داخله از عهده بر نیاید استعفا بدهد تا ملت هر کرا میداند معین کند.

حاج سید عبدالحمید شهبانی - مملکت مدنی است و بیخبرای گذارده بود بعضی تبدیل سلطنت مستقله بشروطیت نمیشود اخلاق مردم را تهدید نموده معلوم است بواسطه تغییر وضع هم روز بروز در انقلاب است تقصیر وزرا عالی هم نیست ولی دوا این که اقدام بر رفع مفاسد هم نمیشود شبهه نیست باید هر چه زودتر قوانین معین و مجری شود.

حسام الاسلام - امروز دو قوه در مملکت موجود است یک قوه در دست مجلس که باعالی رفتار میکند یک قوه هم در دست دیگری است مجلس باید قوه خود را زیاد کند و بر او غلبه حاصل نماید.

آقاسید حسن تقی زاده - این سببتهائی که در بساط وزارت داخله می شود بعد از این حاوری خواهد شد که وزیر داخله وزیر ثابت الوزاره باشد باید ما تمام کارها را بگردن وزرا بیندازیم حتی اینکه اگر در بلوچستان اتفاقی افتاد بگویند وزیر داخله مسئول است ولی باین ترتیب اگر در هر جزئی از زیری همراهی بکنید خلاف ضد است و هر یک از کلام حق دارند از زیری شکایت بکنند.

آقاسید حسن تقی زاده - قرائت وزرا را خواهند حاضر شوند دیگر این گفتگوها لازم نیست.

حاج امام جمعه - اعتقاد خودم را عرض میکنم مکرر گفته ام باز هم میگویم مادر این بهارستان آسوده نشسته ایم و روزی دو ساعت هم با اینجا آمده و میرویم و اید از سایر جاهای مملکت خبردار نیستیم که چه میشود تلگراف اردبیل چنین بود که قلام بست تا چند فرسخی اردبیل رفته و قریب از صدای شلیک تفنگ چیزی شنیده شما گمان میکنید همین چند کلمه مملکت آسوده میشود من بر حسب تکلیف میگویم که تمام مردم داعی بفساد هستند تا مجازات نباشد نمیشود تا قوه مجریه نباشد منظم نخواهد شد تقصیر وزرا چیست فسون که ندارید پول که ندارید پس فکری کنید که امنیت حاصل شود حرف را باید بی غرضانه گفت.

آقاسید حسن تقی زاده - پیش از آنکه ما فکر بکنیم عزای عالم فکر کرده اند و گفته اند که

حاج محمد اسمعیل آقا - گمان این است مطالب زیاد نباشد. مطلب یکی است باید پرسیده شود جهت آنکه از طرف دولت اقدام نمیشود در رفع این انقلابات چیست.

حاج محمد اسمعیل آقا - گمان این است مطالب زیاد نباشد. مطلب یکی است باید پرسیده شود جهت آنکه از طرف دولت اقدام نمیشود در رفع این انقلابات چیست.

نداریم پول نداریم باید در این راه فکری کرد و در صدد تشکیل بانک برآمد .

آقای سید جعفر - تمام این فرمایشات صحیح است ولی وزیر کجاست و باقی گذاردند تمام امتیازات را بخارج داده و ثروت خودشان را زیاد کردند با وجود این اگر امنیت بدهند مردم حاضرند که همه نوع همراهی بکنند حتی سوان حلی و زیور خود را بفروشد و بدهند .

رئیس - برای عصر فردا میشود که وزرا حاضر شوند .

صدیق حضرت - تلفون میکنم که فردا عصر اتانک با سایر وزرا حاضر شوند .

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۲۵ جمادی الاولی

دار شورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۲۴ خرداد ۱۳۲۵

تقی قرائت کردند .

تلگرافی از کرمانشاه در جواب تلگراف مجلس که در دفع و جلوگیری از مقاصد شده بود به مجلس رسید قرائت کردند قریب باین مضمون :

حضور حجج اسلام و اعضاء مجلس در خصوص تلگرافیکه از طرف مجلس شده اشخاصیکه از مجلس فرموده حجج اسلام انحراف جسته معلوم است قول چنین اشخاصی متناهی نخواهد بود خاطر حجج اسلام و اعضاء مجلس از طرف اهالی کرمانشاه آورده باشد اگر چه اهالی این شهر مدتی است بظلم مستبدین گرفتار هستند امیدواریم در ظل توجه حضرت حجة صدر (ع) و بنای حسنه آقای ظهور الدوله تمام امورات بر وفق مقصود حاصل گردد (آقای مهدی) تلگرافی دیگر از استرآباد رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون :

حضور مجلس و حجج اسلام دامت برکاتهم در فقره ظهور مخالفت شخصی بحد الله تاکنون خیالات ایشان اثری نداشته است اینک هم نهایت شرف را حاصل نمودیم که عامه ناس از خیالات ایشان مسبوق شدند (ومن لم یعمل لوجهنا فانه من نور) اعضاء انجمن علمیه استرآباد و سایرین مترصدند و در امر مطالعه مجلس هستیم اشخاصیکه اظهار مخالفت کرده اند امیدواریم در ظل مرحام حضرت حجة بصداق آیه شریفه انما جزا عمل الدین بچاروبون اللهورسوله و یسعون فی الارض فسادا ان یقتلوا ویصلبوا او تقطعوا

بندیم و از جمله من خلاف اوینفوا فی الارض مجازات بکنند (اعضاء هشت نفر از علماء و مجتهدین) تلگرافی از زینجان رسید قرائت شد قریب باین مضمون آقای آخوند ملاقرانه ای وارد مجلس شده چشم اهالی روشن جمعیت بجهت تماشا زیاد (حسین)

شیخ ابراهیم - بعد از آنکه حکومت را بیرون و انجمن را بهم زده اند خودشان در مسجد نشسته انجمن مخالف ترتیب داده وارد شده اند .

در این موقع بر حسب تمایل مجلس و وزراء هفتگانه به مجلس آمدند وزیر داخله وزیر عدلیه و وزیر تجارت وزیر علوم وزیر معادن وزیر مالیه .

رئیس - بواسطه اخبار موحشه که از اغتشاش ولایات به مجلس رسیده و دیروز مذاکره شد هضاه مجلس چنین تقاضا کردند که وزراء تشریف بیاورند تا با حضور و کلا در دفع اختلال گفتگو شود .

حاجی سید نصر الله - در حقیقه این اوضاع ناگوار حواس همه را مختل کرده چاره باید کرد

بعضی هاتصور میکنند که از طرف دولت کوتاهی میشود یاره مطالب را مقایسه میکنند که چرا در مورد سالارالدوله سر بیا اقدام شد ولی در سایر موارد جزا در مقام دفع و رفع بر نیامد .

وزیر داخله - نهایتاً کوتاهی شده باشد در بعضی موارد اسباب کار فراهم است زود انجام میگردد مسئله سالارالدوله در کرمانشا. همین طور در مسئله زینجان اسدالدوله تلگراف کرده است که امنیت حاصل شده مقصرین را میگیرند در اردبیل هم اغتشاش آنجا بواسطه انجمن شده که حاج میرزا علوا کبر بادیگری اختلاف کرده کم کم ناپرفتنه و اغتشاش شعله ور شده بهر حال تلگراف شده رفع خواهد شد در خصوص آذربایجان آنروز مذاکره شد اقدامی شد ولی بتوفیق افتاد باید یکحاکم مستقلی فرستاده شود تا این جزئیات رفع شود .

مهمین التجار - در خصوص عراق و آمدن حاج آقا محسن هنوز اقدامی نشده .

وزیر داخله - حالا باز مشغول اغتشاش شده ولی معلوم نشده که میخواهد بیاید صدسوار سی قزاق مامورند که او را حرکت بدهند گویا وارد شده باشد این تلگراف هم حالا رسیده که روز مهلت خواسته تا حرکت نماید .

مجتبم السلطنه - بعد از آنکه معلوم شد حاجی آقا محسن برکنش حکم شد حتماً چند سوار برود او را حرکت بدهد از ورود آنها هم تلگراف شد که هم خواستند بهر اوقات تلگراف شد همسراهی نماندند حالا این تلگراف از عراق رسیده قرائت شد باین مضمون حضور حضرت اتانک اعظم پس از ورود صمصام الممالک حاج آقا محسن بطوریکه عرض شد از دعوات خود جمع نموده بازارها را بسته فرستادم رئیس قشون بیایند در خانه نشسته بیرون نیایند چون نسبت با حاجی آقا محسن دارد متقدر به معاذیرش مخصوصاً چند نفر تویچی و غیره خواستم سند وزارت جنگ را میخواهد حاجی آقا محسن بنای یافگیری را گذارده دیشب در پشت بام بازارها و جای دیگر تفنگچی گذارده بارک شلیک میکردند اگر صمصام الممالک نبود برای چاکر و اهل شهر خیالی محل خطر بود قلب مردم بطرف حاجی آقا محسن رفته صمصام الممالک هم بیاره اقدامات اجازه ندارد هر روز از طرف شیخ فضل الله تلگرافات میرسد اگر این طور باشد تمام اموال و عرض مردم بهر خواهد رفت شرم دارم از خیالات فاسده او بگویم اگر عراقی چاکر را اغراق بدانند تحقیق شود کار خیلی بالا گرفته اقدامات فوری لازم است .

مجتبم السلطنه - این تلگرافات رسیده حکم شده صمصام الممالک با تفریق اقدامات مجدانه نمایند پس از آن این تلگراف رسید بحد الله شهر امن در باب حاج آقا محسن منتظر حکم قطعی هستیم حسن اتفاق قزاق از بر جرد وارد شده حکم شود قزاق دوروز بماند تا حرکت کند تلگرافی از طرف پسر های حاجی آقا محسن رسیده بود قرائت شد حضور اتانک اعظم تلگراف مبارک شمر بر احضار حاجی آقا محسن زیارت گردید سخت مریض شده بهیچوجه قادر بر حرکت نیست اگر شفا یافت میآید والا دنیا را وداع میکند .

وزیر داخله - مقصود اینست که آنچه تکلیف است تلگراف شود که بهر حال هست بیاید استمداد حاجی آقا محسن هم معلوم است حال مجلس هر طور تصویب کند رفتار میشود .

حاجی میرزا ابراهیم آقا - حاجی آقا محسن باقی نبوده معلوم میشود حال حکم قطعی بر احضار او صادر نشده .

آقای میرزا افضلعلی آقا - در صدد این مطلب نیستیم که تقصیر را بر گردن یکدیگر ثابت کنیم حالا این ترتیب که پیش آمده اگر جلو گیری شود ممکن است رفع شود والا همینکه شدت کرد ممکن نیست جلو گیری شود ماو کلا با خدای خود قسم یاد کرده ایم که ذره کوتاهی نکنیم باین عهد نباید ابدأ راحتی را مطالب باشیم از هیچ اقدامی نباید مضایقه کنیم مثلاً اگر هیئت وزرا بیاید سه شب هم در تلگرافخانه بنویسند و رفع این اغتشاشات را بکنند نباید به مسامحه گذرانید چون قوه اجرا در دست آنهاست است همه نوع باید همراهی کنند و اگر غیر از این باشد کار سخت خواهد شد .

صدیق حضرت - افسوس دارم که در هر مطالبی که ضرر به دولت دارد بعضی بروز سر بیا در صدد جلو گیری بر میآید اما هر چه راجع بملت است مثل اردبیل و عراق و غیره هر قدر اخطار میشود هیچ اقدام نمیکند و از این مطلب غفلت دارند که نه اینکه خلق اردبیل بکلی از دست خواهد رفت بلکه اردبیل بکلی از دست میرود همچنین مسئله حاجی آقا محسن و همچنین مسئله شیخ فضل الله در آنجا نشسته همه نوع فساد بکنند کسی در صدد نیست .

حسام الاسلام - وقت ملت خیلی تنگ شده مادر این مملکت دو نماندند داریم یکی و کلا کاز طرف ملت نماینده هستند یکی وزراء هیئت وزراء ضامن فساد مملکت هستند باید ضامن افعال یکدیگر هم باشند .

مستشار الدوله - این قریبیکه از اطراف میرسد بهیچیم از مقتضیات مملکت است یا خبر دیگری شده بده عرض میکنم در صورتیکه دریای نفت مملکت فسادی بروز کند و بهیچوجه در صدد دفع آن بر نیایند البته بجای دیگر سراغ خواهد کرد در دو فرسخی شهر این فساد برپا است هیئت وزراء میتوانند شفاهاً رفع کنند و ابدأ از آن مذاکره نکرده از اطراف صحبت میکنند بنده سر بسته عرض میکنم که وزراء باید بهتر از این توجه کنند و آن اصولی که در مشروطیت مقرر است ملاحظه نمایند اگر جلو گیری از این فساد نکنند کار سخت خواهد شد .

حاجی امام جمعه - بنده میخواهم عرض کنم که هم و کلا مقصر ندومم وزراء امروز در مملکت دو هیئت هستند یکی و کلا یکی وزراء در سایر ممالک این دو هیئت یکی هستند در اینجا بطوریکه نیست چون رأی آزاد است رأی خود را میگویم آنطوریکه در سایر ممالک اتحاد دارند اینجا ندارند اما تقصیر وزراء اینست که از هر جا خبر انقلاب رسیده اگر ساز طرف و کلا سخت گیری شده اقدامی مینمایند و اگر نشد هیچ گویا این مملکت مال آنها نیست قوه قنونی امروزه هم قوای مملکت است در هر امر دخالت اولی است در این مدت از طرف وزارت جنگ چه اقدامی شده است وزیر داخله از اوایل در کارها جدا اقدامی داشتند و این ایام قدری سست شده اند چنانچه بنده روز دو شنبه گذشته بواسطه عذری نتوانستم در کمیسیون وزرا حاضر شوم چند تلگراف رسیده بود فرستادم امروز جواب آنها رسیده .

اما تقصیر و کلا این است که نباید بچسبند که وزراء مسئول هستند و اصلاح از آنها نخواهند

حال آنکه مانده مجریه نداریم و تا دستور العمل حکام فرستاده نشود کار پیشرفت ندارد و درست نخواهد شد بر فرض این هشت وزیر را هم معزول کردیم باز حیات زیاد هشت نفر دیگر بجای اینها بگذارند باز بهیچ ترتیب خواهد بود .

حاج سید نصر الله - از وقوع این حوادث نباید تعجب کرد در همه دنیا این اختلافات اتفاق افتاده چیزیکه هست یک مطلب هنوز با معلوم نشده که آیا در حقیقت این مملکت مشروطه هست یا نه چنانچه میبینی بعضی ها با علیحضرت مشتبه کردند کاین و کلا فقط با شاه کار دارند و حال آنکه و کلا بغیر از پادشاه با همه کار دارند باین حال چطور میشود این سوء ظن را از قلب شاه خارج و این مطلب را فیهلاند که صدمه مقصود حفظ استقلال سلطنت در این خانواده است و غیر از این هیچ مقصودی ملت ندارند و مادامیکه قلب شاه در رنجش است هیچ کاری پیشرفت نخواهد داشت .

آقای سید محمد جعفر - این ملت چه کرده اند و کلا چه اقدامی برخلاف نموده اند که اسباب سوء ظن شاه و باعث رنجش قلب مبارک ایشان باشد یک دستخط مختصر از طرف شاه به مجلس آمد چقدر اسباب مسرت مردم گردید .

وزیر داخله - گمان ندارم چنین چیزی باشد اگر هم باشد اصلاحش آسان است طریق اصلاحش را هم عرض میکنم .

حاج سید نصر الله - خدا شاهد است که ما عرضی جز اصلاح مملکت چیز دیگر نداریم .

وزیر داخله - توقع دارید بوسط این هشت نفر تمام کارها اصلاح شود اینقدر وقت نگذشته که قابل اصلاح تمام کارها باشد باید تمام نظامنامه و دستور العملها نوشته و فرستاده شود تا فرستاده نشود کارها اصلاح نخواهد شد .

آقای میرزا سید محمد مجتهد - مطلب این است که چند نفر اطراف شاه را گرفته نمیکند از خاطر شاه آسوده باشد و فعلاً با اساس مشروطیت همراهی نمایند .

آقای سید حسن تقی زاده - در همه جای دنیا که مشروطیت و مجلس است آنجا هم وزراء میآیند و با و کلا میبایست میکنند و مطالب را از روی تحقیق یکدیگر میفهمند ولی در اینجا وزراء را از دو فرسخی نمیخواهند که از آنها اظهار امتنان و تشکر کنند این مطلب را هم قبل از وقت عرض میکنم که مطالب بنده تمام اعتراضات است هیچ وزیری نباید با حضور وزیر دیگر از طرف ادب صحبت بدارد چنانچه وزراء در این حال بحران مملکت همه روزها حاضر میشوند مگر بومادر فاصله یکروز بشینیم در اصلاح حال مملکت گفتگو کنیم و رفع فساد را بنماییم اما حالا که در بعضی از ایام بطور فوق العاده حاضر میشوند وقت خیلی تنگ است باید بطور کلی در اصلاح حال مملکت صحبت کنیم .

ما نباید دخالت در جزئیات کارهای وزارتخانهها بکنیم آنها هم نباید جزئیات کارهای خودشان را با اطلاع بدهند ما باید بطور کلی اصلاح مملکت را بخوایم مثلاً در مسئله که چهار ماه است اخطار شده و همه قسم تا کید شده حالا راپورت نشان میدهند که مامور رفته اقدامات میشود ما باید کلیه امنیت را از وزیر داخله چشم پوشیده بخوایم این شخص وزیر

باینست که منتهای کفایت خود را بخرج داده و بیش از این از عهده او بر نمی آید در این صورت باید استعفا بدهد یا اینکه از عهده او بر میآید ولی موافق در پیش است در این صورت هم باید با استعفا بدهد یا موافق را به مجلس اظهار کند مجلس همه روزها نمیتواند در جزئیات گفتگو کند .

اینکه گفته شد اگر اینها استعفا بدهند دیگر کسی را نداریم اشخاصی هستند که قوه زیادتر از این دارند منتها در انظار است هستند این مطلب هم اشکالی ندارد در مملکت ایران سلطان میتواند مردمان است را در یکرور بدرجه شخصی اول برساند این عرض آخری خود را هم بکنم شاید وزراء تا ششاه دیگر به مجلس نیایند باید این کمیسیونها را بهمزد و وزراء همه روزها در مجلس علنی حاضر شوند و در امورات مملکت صحبت کنند .

آقای میرزا محمود صفا هانی - بنده بی برده عرض میکنم که تمام مردم این مفاسد را از وزراء میدانند .

حاج سید عبدالحمین شهشانی - چنانچه مذاکره شد ششاه بمنزله سر وزرا و و کلا بمنزله قوی مملکت بمنزله جسم مادامیکه این اجزا از حال یکدیگر مستعزف نباشند کار از پیش نخواهد رفت مادامیکه شاه در یک محل مخصوص باشد و واسطه کار را وزراء قرار بدهند همانطوری میشود که در معروضات شد باید تمام اجزای یکدیگر مسبوق باشند و بهماونت یکدیگر کار بکنند .

حسعلی خان - کراراً عرض کرده ام که ما باید تمیز قیما بین دو قوه مقننه و قوه مجریه را بدیم تکلیف هر یک را واضح نمایم لابد وزراء از این ملت هستند و تا آنها تکلیف خود را نمانند کار از پیش نخواهد رفت و در تمام ممالک فرار است مشولیت را یک نفر قبول میکند و آن وزیر داخله است که باید سایر وزراء بتصویب او انتخاب شوند .

وزیر عدلیه - در همان روز اول که وزیر داخله به مجلس آمدند معرفی این هیئت را کردند و تاکنون هم از هیچکدام شکایت نکرده اند معلوم میشود از آنها مخالفتی ظاهر نشده و بتصویب ایشان انتخاب شده بودند .

حسعلی خان - مقصود بنده این است بشور یکدیگر کار بکنند و مشولیت داشته باشند از آنروز تا اکنون چه وقت وزارت جنگ باین مجلس آمده با وجود این چطور وزیر داخله از وزارت جنگ مطلعش خواهد بود که بتواند مشولیت وزارت جنگ را دوهفته گیرد .

حاجی محمد اسمعیل آقا - دو مطلب میخواهم عرض کنم هر گاه یکی از وزراء بوظیفه خود رفتار نکرد و مجلس عزل او را خواست و نتیجه نبخشید چه باید کرد در صورتیکه تمام امنیت مملکت امروز بسته بقشون است وزیر جنگی که مخالف با مجلس باشد چطور میشود مملکت آسوده باشد مطلب دیگر در باب پول است باید کمک کرد و تهیه پولی نمود .

وزیر داخله - در مسئله اول اقدام شده در مسئله دوم در ماه قبل اقدام شده از طرف دولت هم اقدام شده و میشود باید جدا مجلس هم همراهی کند و بانک را تشکیل بدهند و حقوق مردم را برسانند تا امورات مرتب شود .

آقای شیخ حسین - سابقاً بنده عقیده خودم را در این موضوع اظهار کردم شخص وزیر داخله خوب

از عهده کار بر میآید در این موقع که پای شرف در کار است باید هر گونه معظوری که در بین هست اظهار نماید تا رفع شود .

وکیل التجار - اینها برای اصلاح مملکت است مگر عرض کرده ام وزراء بهتر تریتی که صلاح بدانند باید بتمام ولایات اطلاع بدهند که شاه باملت همراهی دارند و چند نفر هم که مخالفت کرده اند بجزایز برسند تا مردم آسوده شوند مسئله بانک هم سرانجام گیرد در خصوص حقوق قشون پس از اصلاح مالیه اول پولیکه گرفته شود باید بقشون داده شود .

حاج میرزا علی آقا - مملکت مثل انسان است انسان چطور از عقل شور میکند که فلان کار را بکنم یا نه اهالی مملکت هم باید از وزراء که بمنزله عقل مشرعه هستند شور نمایند که این مشروطیت را که ما گرفته ایم صلاح است که در لوازمات آن کوشش نمایم یا نه و از وزیر داخله که بمنزله عقل اول هستند جواب میخواهم .

وزیر داخله - بلی صلاح است و شمس کرور نفوس هستند اتفاق نمائید هر چه موافق است از پیش بردارید .

(در این موقع مجلس ختم گردید)

مذاکرات روز سه شنبه ۲۷ جمادی الاولی

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۲۵ خرداد

ظاهر قرائت کردند .

رایبوری از طرف حکومت دار الفلانه رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون - که خاطر مبارک مسبوق است که عملتان تا آخر جوزا با کجانی بودو قرار شد تا آخر سرطان هم در عهده او باشد پس از چند روز کجانی استعفا داد فدوی ناچار شده ناخواه را خواسته و قرار گذاشته تا آخر سرطان بهمان ترتیب باشد عیال هر روزه ناو اتفاوت قیمت میخواهد تکلیف فدوی چیست یا خود کجانی قبول کند یا مصلحتی از برای این تفاوت معین فرمائید .

آقای سید حسن - چنانچه می بینم در اوضاع مملکت بینهایت اختلال و اغتشاش تولید شده اخبارات متواتره از اطراف میرسد در هر موقع وزرا در دفع اغتشاش اظهار میباید عدم تمییز قوانین را پیشنهاد و مستمسک قرار میدهند مجلس مقدس باید وقت شریفی خود را صرف مطالب جزئی نکند و بوظایف صحیه خود رفتار نماید .

آقای شیخ حسین - این مطلب صحیح است چون مسئله آن از مسائل مهمه ایست که جمعیت حواس اهالی مجلس که لازم ترین تمام مقدمات است موکول و منوط بر این مسئله است تشکیل و ترتیب انجمن بلدیسه هم طول دارد لذا خوب است دقتی شود و قسراً صحیحی در این کار بگفازند .

حاجی سید عبدالحمین شهشانی - هر مطلبی در موقع خود لازم است و دارای اهمیتی خواهد بود ولی باید بدانیم که کدام یک وظیفه مجلس است در این حال اغتشاش که از کان اسلام متزلزل است و خوف پیش آمد خیلی از مخاطر می رود وظیفه مجلس که با اجابت برابر است وضع قوانین و تعیین حدود است چنانچه جرابدی که معنوی بر افکار و آرای ما است بخارجه پرود از ملاحظه این مذاکرات بحال ماحیرت خواهند کرد که ملتی که تازه از خواب غفلت بیدار شده در مقام حفظ و حراست خود بر آمده

ی